

Přítomnost

R O Č N Í K VII.

V PRAZE 14. KVĚTNA 1930.

Č Í S L O 19.

Potíže s cizinci.

Čas od času objevují se v našem tisku zprávy skorem poplašné. Nepřestává se naříkat, že u nás je stále malý cizinecký ruch a když návštěva cizinců v některém roce nebo měsíci poněkud klesne, konstruuje se z toho nové národní nebezpečí. Zároveň vyskytují se ve všech listech od Šumavy až k Tatrám stesky na lhostejnost ciziny k našim přírodním krásám od Šumavy k Tatrám, hledá se vina v nesprávné propagaci v zahraničí a nechybí dobrých rad, jak odpomoci tomuto úkazu a jak změnit republiku v místo velkého dostaveníčka cizinců. Je sice pravda, že někdy čtenář je zmaten tím, že čte, kolik set tisíc cizinců navštívilo loňského roku Prahu a nedovele si srovnat v hlavě, proč je tedy ten nářek; zde je nutno vysvětlit, že velká část listů mystifikuje své čtenáře tím, že jim prezentuje číslíci všech příchozích do Prahy, ačkoliv z nich nějakých 90% jsou sice cizinci pro Prahu, ale jinak pocházejí z ČSR. Policejní statistika považuje totiž podle starého dobrého zvyku za cizince každého, kdo přijede do Prahy a zdrží se v ní několik dní, i když je to třeba občan z Liberce nebo Chotětova. Sluší ještě zaznamenat, že mezi cizinci jsou často počítáni i stoprocentní Pražáci, kteří se octli v této statistice jen proto, že přechodně, třeba jen na několik hodin, navštívili nějaký pražský hotel a zapsali se tam.

Pravdou zůstává, že skutečných cizinců, to jest návštěvníků ze zahraničí, přijíždí k nám málo. Loňského roku navštívilo Prahu 114.742. Je to málo a poněvadž lze předpokládat, že zdrcující část těchto cizinců neopomene Prahu navštívit, když navštíví republiku vůbec, lze mít pevně za to, že počet hostů ze zahraničí je celkově v republice velmi malý. Tato skutečnost je obecně uznávána a právě tak obecně se naše veřejnost tomu diví. Proč jezdí tolik Američanů do Francie, tolik Němců do Švýcar, tolik Angličanů do Německa a proč nejezdí místo toho k nám, je otázka, na kterou u nás nikdo nechce odpovědět.

Hlavní vinu na tomto smutném faktu má podle ustáleného názoru nedostatečná propagace za hranicemi a nedostatečná znalost ciziny o přednostech republiky, pokud jde o její turistické objekty. Nikdo si celkem nepoložil otázku, zda vůbec u nás jsou turistické objekty, které by cizince lákaly, po případě, kolik jich je. Nikdo nebude popírat, že v Československé republice je veliký počet krásných míst, kam stojí za to vydat se na neděli odpoledne, nebo na weekend, nikdo nebude chtít upírat půvabnost Svatojanským proudům, Edmundově soutěsce nebo Ještědu nebo nesčetným jiným místům, ať už v Čechách či na Moravě nebo na Slovensku? Omyl je v tom, když se domníváme, že by tyto všechny zajisté krásné partie byly také ještě způsobilé k tomu, aby přiměly nějakého Angličana nebo Francouze k cestě do Československa. Ujala se u nás jakási davová víra, že přírodní krásy jsou výhradním majetkem Československa. Velká většina našich lidí je přesvědčena, že nikde jinde na světě není tak krásného kraje jako je

naše Šumava a totéž bude se věřit o Krkonoších nebo Posázaví. Jsme doslova zamořeni tímto lokálním krajinářským a turistickým patriotismem a vůbec si ani neuvědomíme, že také Německo a Francie mají své hory a své lesy, třeba mnohem mohutnější, krásnější našich, a také si neuvědomíme pošetilost domněnky, že se k nám přijede podívat na Svatojanské proudy Američan, který se chodí v neděli, když nemá nic moudřejšího na práci, dívat na Niagarské vodopády.

Vyvinul se, možno-li tak říci, jakýsi celostátní lokální patriotismus ve velkém, podobný onomu lokálnímu patriotismu v malém, který nutí zasloužilé místní pracovníky a funkcionáře přesvědčovat nás o tom, že třeba Dolní Knín, nebo Mnichovo Hradiště jsou nejkrásnější místa na světě, kteří do nás nutí celou historii svého rodného města nebo dlouholetého působiště a nedovedou pochopit, že vedle Pardubic může také ještě existovat Hradec Králové a naopak. I když připustíme, že velká část takových krajinářsky půvabných nebo význačných míst zaslouží si skutečně pozornosti a že by cizinec nic neztratil, kdyby je navštívil, zůstane přece holou a nezvratitelnou skutečností, že také cizina má tak dalece krásných nebo význačných míst dostatek. Do ciziny nejezdíme proto, abychom tam viděli to, co můžeme vidět za rohem, nýbrž proto, abychom uviděli něco, co u nás buď vůbec není, nebo co nedorostlo do takových rozměrů. Hlavní pohnutkou našeho člověka, když jede do Jugoslavie, je návštěva Jadrana, kdežto ostatní krajinářsky nebo jinak významná místa zůstávají až v druhé řadě, jsou navštívena jen malým procentem cizinců a jen tehdy, když na ně zbude čas. Do Švýcar nejezdíme proto, že tam mají krásná údolí a do Francie nejezdíme prohlížet historické zámky, nýbrž první a vedoucí myšlenkou při cestě do Francie zůstává návštěva Paříže. Je nutno si uvědomit, že cizinci navštěvují nějakou zemi hlavně pro několik jejích význačných rysů a nějaké vlastnosti, kterých nemá žádná země jiná. Touto zásadou se řídí také zahraniční propaganda mnoha evropských států, které hledí cizince získati nějakým heslem, upozorňující tím na ojedinělost určitého svého objektu, přinutí je k návštěvě a teprve potom snad je zpracovat k důkladnější a podrobnější prohlídce země.

Když prohlédneme turisticky zajímavá místa v naší republice, srovnáme je s podobnými objekty zahraničními a chceme z nich vybrat takové, které by snesly přísné světové měřítko, nezůstane nám jich mnoho. Odpadnou nejen Štěchovice, Posázaví, Český ráj, ale odpadne také Šumava a Krkonoše, které sice mohou mít místní cizinecký ruch z říšsko-německých krajů, ale nikoliv pravý mezinárodní cizinecký ruch. Nemůžeme vážně žádat na Američanech, kteří přijedou na čtyři týdny do Evropy, aby z nich týden věnovali Šumavě nebo Krkonoším. Musíme uznat, že když si američtí turisté budou chtít prohlédnout v Evropě nějaké hory, že půjdou do Švýcar a nikoliv do Krkonoš.

Výběr objektu a míst, které mohou bez obavy konkurovat s cizinou, jsou asi tyto: I. Praha, II. Západ-

české lázně. III. Slovenské lázně. IV. Tatry, V. Moravský Kras. To je také asi pořadí jejich přitažlivosti pro návštěvníky ze zahraničí a to jsou asi hlavní naše turistické objekty, které za hranicemi nemají skutečně konkurenci; některé z nich, jako na příklad slovenské lázně, potřebují určitých doplňků a vývinu, všechny pak usilovně propagandy. Jde o to, provádět tuto propagandu tak, aby cizinec, když uslyší jméno Československo, věděl hned, že to je země, v níž je Praha, která stojí za podívanou, v níž jsou Karlovy Vary, jejichž léčivé prameny nemají soupeře a kde jsou Tatry, které jsou sice nižší než Alpy, ale mají přes to jedinečný ráz a útvar.

Naše propaganda v zahraničí trpí nejen tím, že je rozdělena do kompetence mnoha úřadů a organizací, nýbrž také tím, že provádí tuto propagandu roztržštěně a nejednotně. Nemá smyslu vyvěšovat na zahraničních nádražích obrázky z Hluboké, a neupozornit zároveň při tom na Prahu a na Karlovy Vary. Nemá vlastně vůbec smyslu týrat cizince obsáhlými prospekty, v nichž se nesmí zapomenout na sebe menší maličkost. Chyba je zpravidla v tom, že takovouto propagandu dělají nebo navrhuji přílišní odborníci, kteří se nedovedou zhostit svého lokálního patriotismu a kteří předpokládají, že Čáslav bude zajímat cizince, protože tam zemřel Žižka. Tato rozptýlenost propagandy způsobuje, že na konec cizinci neutkví z ní v hlavě vůbec nic a zajede raději třeba do Rakouska, o němž ví, že jeho hlavním městem je veselá Vídeň, která za podívanou stojí a kterou také Rakušané náležitě reklamují, zdánlivě na úkor mnoha krásných rakouských míst.

Kdyby nebylo různých místních potíží, dalo by se k seznamu míst světové turistické úrovně připojit několik dalších. Dnes byl konečně překonán nedostatek dobrých hotelů v našich velkých městech, ale existuje stále ještě nedostatek těchto hotelů na venkově. Bylo by možno pořádat automobilové tury po hradech a zámcích, kdyby byl někde mimo Prahu, Brno a jedno nebo dvě další města dostatek prvotřídních hotelů světové úrovně. Je trochu komické, když klatovští občané žádají, aby se jejich městem vedlo rychlíkové spojení z Mnichova přes Plzeň do Podmokel a Berlína, ačkoliv nemají ve svém městě hotel, kde by kuchařka začla vařit dřív než po osmé hodině ranní. Nicméně tato tura mohla by se v budoucnosti stát při náležité propagaci důležitou složkou pro rozhodování cizince, má-li naši republiku navštívit. Další takovou složkou mohly by se stát krojové hry, které by se mohly vyvinout v podívanou aspoň trochu podobné přitažlivosti jako jsou pašijové hry v Oberamergau. Naše zahraniční propaganda, která krátce po převratu vzbudila všude na západě dojem, že se na Václavském nám. chodí jen v holinkách a barevných gatích, dopouští se nyní chyby zase tím, že opomíjí folklor. Takové krojové hry bylo by možno pořádat jednou v Praze, jednou v Brně nebo někde jinde a není pochyby o tom, že by měly úspěch a to nejen u zahraničního obecnstva.

Bude jistě lépe, budeme-li při oceňování krás a zajímavostí ve své vlasti trochu skromnější, ale při tom plně využijeme těch zajímavostí, kterých ostatní Evropa nemá. Jestliže z cizineckého ruchu bude mít přímý prospěch jen několik míst v republice, nesmí se zapomínat na to, že nepřímý prospěch, hlavně v podobě daní, bude mít celý stát. Ostatně, až se vytvoří nějaká

tradice cizineckého ruchu, až těch několik evropských rarit, které Československo skutečně má, bude obecně uznáno za hodno několikadenní nebo i delší návštěvy, pak teprve bude možno pokusit se o to, aby se cizina zajímala i o jiná zasloužitá a krásná místa v naší republice. A na konec si vzpomínám na jednu věc: Jeden velký časopis uspořádal pro své čtenáře výpravu do Sv. Mořice. Měla úspěch, účastníků bylo hojně. Pak chtěl uspořádat výpravu do Engelbergu, jiného švýcarského místa, právě tak krásného jako Sv. Mořic. Nepřihlásil se však dostatečný počet účastníků. Proč? Protože Engelberg nemá tak známé jméno jako Sv. Mořic.

A. Urban.

P O Z N Á M K Y

A tak!

Kdyby vzpurný vojevůdce, chystající se zdvihnout prapor odboje, začal obcházet své druhy a vyptával se jich, jak to má navléknout, aby měl pokud možno největší úspěch, odpověděli by mu asi všichni do jednoho, že to musí vědět sám a neví-li to, aby toho nechal. Kdyby se naproti tomu obchodní příručí chtěl osamostatnit a začal obcházet pány šéfy s prosbou o blahovlnné sdělení vlastních zkušeností, dostalo by se mu patrně vlídné odpovědi a rady. Jednak proto, že to vyžaduje obchodní kulturnost a solidarita živnostenského stavu, jednak proto, že by asi páni šéfové z tak málo podnikavého podnikatele měli málo strachu. Jestliže se pak v podobné situaci ocitne novinář, musíme se, jdeme-li na věc s tohoto konce, nejprve ptát, komu se asi tento novinář více podobá: zda odbojnému generálovi či obchodnímu příručím, jenž se chce osamostatnit. Celým svým povoláním podobá se novinář dojista spíše člověku bojujícímu než člověku námezdně sloužícímu, ačkoliv skutečnost bývá bohužel často jiná. Obzvláště tam, kde novinář opouští místo, na němž setrval dlouhou dobu, a ubírá se na druhou frontu, aby nyní bojoval proti svým bývalým spojencům, bylo by těžké si představit, že se při svém postupu bude držet zásad, jimiž by se řídil nepodnikavý obchodní příručí. Bylo by to těžké, ale kdo dočte až do konce, pozná, že to není nemožné, protože napříště s tím už budeme mít určité zkušenosti.

Bývalý chefredaktor Českého Slova, pan Otakar Skypala, rozeslal různým osobám, zasvěceným do časopiseckého podnikání, dotazník, jehož obsah je tak jedinečný, že jej z větší části doslovně citujeme, poněvadž by i nejuvěrnější reprodukce setřela jeho nejvlastnější půvab:

P. T. Jste zkušenější, prosíme Vás proto o Vaši přátelskou radu, odměníme ji! 1. května vydáme prvé číslo nového časopisu, jehož jméno z důvodů tiskových Vám oznámíme až příští týden. Časopis vydáváme, aby čtenáře slovem i obrazem

poučil,
pobavil,
správně informoval.

List bude vycházeti 14denně... Zřetel bude věnován všem veřejným otázkám a událostem a referovati bude pravdivě, neodvisle od veškerého stranictví, klik a zájmů. Máme jediné přání, abychom uspokojili čtenáře. Neznáme však čtenářů tak jako Vy. Prosíme Vás proto, zodpovězte připojený dotazník a poradte nám! Za odpověď vyplatíme Vám Kč 5— k úhradě výloh, které

Vám odúčtujeme ze zaslanych výtisků nového časopisu, a mimo to 3 nejlepší odpovědi odměníme těmito cenami:

I. cena 500 Kč,

II. cena 300 Kč,

III. cena 200 Kč.

Mimo to cenami odměněným a dalším desíti budeme zasílati po celý rok po 10 výtiscích našeho časopisu úplně zdarma. Výsledek soutěže oznámíme v druhém čísle 15. května. Vyplněný dotazník pošlete laskavě na adresu: Otakar Skýpala, redaktor, Praha... Obraťte!

Obrátili jsme a četli tyto otázky:

Jaké jméno novému časopisu navrhuje?

Co žádají čtenáři po novinách nejvíce?

Co žádá čtenář od politické části listu?

Co žádá čtenář po stránce kulturní (literatura, divadlo, hudba, věda)?

Co žádá čtenář po stránce všeobecného vzdělání?

Co žádá čtenář po stránce zábavní?

Jak pohlíží čtenář na literární věci (román, povídka, báseň)?

Co žádá čtenář po stránce pokynů, rad a jiných potřeb?

Pro které hospodářské, obchodní a sociální věci je největší zájem?

Jaké obrázky jsou nejoblíbenější?

Co nejvíce zamlouvá se čtenáři z cestopisu, sportu a pod.?

Co nám radíte ze svých vlastních zkušeností?...

Nechme stranou logické rozpory dotazníku, k nimž na př. patří, že odesílatel žádá o návrh na jméno časopisu a na jiném místě oznamuje, že je ohlási až v příštím týdnu. (Zatím jsme se již podle prvního čísla dověděli, že se časopis jmenuje Atak.) To jsou maličkosti a věci bezvýznamné vůči skutečnosti, že novinář, jenž na jedné straně slibuje, že se jeho list bude věnovat »všem veřejným otázkám a událostem a referovat pravdivě, neodvisle od veškerého stranictví, klik a zájmů«, na druhé straně téhož listu projevuje tak nápadnou zvědavost po zájmech čtenářstva a dokonce klade otázku, co žádá čtenář od politické části listu. Tady, jak se nám zdá, přestává žertování. Není nám známo, kolika osobám pan Skýpala svůj dotazník zaslal, ale přáli bychom si, aby se každá z nich na tomto místě poučila o tom, že není slušného novináře, jenž by necítil ostych nad tím, že příslušník jeho stavu dovedl podobným dotazníkem vzbudit u mnoha lidí domněnku, že novinářství je živnost, v níž se obchoduje tím, co se právě nejvíce žádá, a že pro novináře platí zásada »naš zákazník náš pán«. Pan šéfredaktor Skýpala podnikl v prvním čísle svého časopisu útok, jehož cíle jsou zřejmě politické, byť byly zabarveny osobně. Co hodlá podniknout, vyčte-li z výsledku ankety radu, aby své politické útoky obrátil jiným a třebaš opačným směrem? Co hodlá učinit, udělá-li mu většina jeho rádců pokyn, aby politiky zanechal vůbec?

Nedočkáme se odpovědi na tyto otázky, protože lze předpokládat, že se ani pan Skýpala nedočká odpovědi na své otázky. Pochybujeme, že by se našel člověk, jenž by je bral vážně a jenž by se domníval, že by třebaš i dobrá rada mohla pomoci muži, jenž se po dlouholeté novinářské činnosti nestýchá klást otázky, za něž by jako aktivní šéfredaktor byl musil vyhodit ze dveří půlročního redakčního volontéra pro naprostou neschopnost. Kdo dovede takové otázky klást ve chvíli, kdy se chystá čtenáře

poučit,

pobavit,

správně informovat,

není člověkem, od něhož by se kdokoliv dal poučovat nebo správně informovat a konec konců ani bavit, poněvadž zá-

bava, pokud o ní vůbec může být řeč, začíná a končí tímto jedinečným debutem, ukazujícím hlasatele pravdy a burcovatele svědomí v postoji kulantního obchodníka s ochotným »Co si račte přát, prosím?« na usměvavých rtech. m.z.

Moderní stavitelství?

Praha se v posledních létech hodně změnila; v centru i na okraji. Jsou tu rozdílné podmínky: zatím co na okraji města vyrůstají nové kolonie, ve středu se zápasí o každý metr a sáh. V centru města jde o to, využít plochy co nejúčelněji. Není divu. Cena čtverečního sáhu tu jde do tisíců a desítek tisíců Kč. Tak vznikají velké obchodní paláce s dlouhými pasážemi. Jsou stavěny podle nejmmodernějších method stavebních. Na první pohled vypadají velmi moderně. Ale lidé, kteří žijí, prodávají uvnitř těch pasáží, kteří pracují v některých těch kancelářích, vyprávějí o jiném. Jsou mnohé z těchto paláců, kde jest v pasážích, v hallách, vestibulech, mnoho místností, kam za celý den, za celý rok nepřijde slunce. A nejen slunce. Ale i čistý vzduch. Tyto pasáže a hally, a místnosti, které do nich ústí, jsou betonové kobky, jejichž honosná zevnější úprava nezakryje, že jim schází to hlavní: světlo a vzduch. Tyto pasáže, jakkoliv jsou tak krásně vybaveny, se v podstatě neliší od těch starých průchodů na Starém městě, kde vzduch jest stuchlý a kam světlý paprsek celý rok nezabloudí. Lidé, kteří jsou nuceni pracovat v těchto místnostech, dívají se na tyto rozsáhlé paláce docela jinak, než ti, kteří je znají jen z letmého pohledu a rychlého projití. Práce v těchto tmavých místnostech jest vázána na umělé světlo. Při takovém umělém světle živoří květina, a tím spíše lidský organismus. V těch moderních obchodních palácích a pasážích se velmi těžko pracuje při umělém světle a špatném vzduchu. Musilo se šetřit s místem, musilo se místa využít; doplatili na to ti, kteří musí v takových palácích pracovat v místnostech, kde není světla a vzduch jest špatný. Moderní architektura? Beze světla, beze vzduchu? V. G.

»Role«.

»Samostatnost« dr. A. Hajna uvádí v referátu o národně-demokratickém tisku, že národně demokratický list »Role«, který vychází jako částečně pozmeněný přetisk »Národa«, bude přeměněn na týdeník. — Jest to známkou, že pokusy národních demokratů organisovat zeměděle se nepodařily. Národní demokracie sehnala trochu starousedlíků, několik sedláků, získala v některých vesnicích několik desítek hlasů, ale to vše jistě není úměrně nákladnosti pokusu organisovat rolníky v národní demokracii. Jistě není vyloučeno, že by zemědělec mohl býti národním demokratem; ale národní demokracie tu chtěla více: chtěla mít svoji — silnější — zemědělskou skupinu. Ale zbyly z toho jen velké výdaje, a také velké mrzutosti s agrárníky, kteří neradi viděli, že národní demokraté organisují »Národní rolnickou jednotu«, jejíž »Role« ne právě jemně rozprávěla s agrárníky. »Role« byla nejen orgánem »Národní Rolnické Jednoty«, byla orgánem pravice v národní demokracii; co se nehodilo pro »Národní Listy«, co se nehodilo pro »Národ«, bylo uloženo v »Roli«, která byla těžkým kusem v tažení proti »Hradu«. V době, kdy národní demokracie tak nadšeně fašisovala, měla »Role« svůj význam; ne ovšem jako list, který by četli zemědělci; ale četli jej ti, kteří v boji proti Hradu viděli nejvlastnější obsah politické práce. — Ale i národní demokracie dospívá k vystřízlivění a přeměna »Role« v týdeník s tím souvisí. — V národní demokracii už počínají poznávat, že jest nerozumno, aby strana se honila za dělníky a zemědělci, když z ní utekli a utíkají lidé, kteří by vlastně měli býti politickou i organizační základnou. To jest ta bájka o psu, který lapał po obrazu masa v potoce,

a vlastní kus masa upustil. To už tak bývá, že neagrární a nedělnická strana musí přijít o vlastní lidi, chce-li organizovat dělníky a zemědělce.

V. G.

Pondělník, který přestal vycházeti.

Začal — a také už po několika číslech přestal — vycházeti v Praze německý pondělník »P. Z. am Montag«. V Praze vycházejí dva německé pondělníky »Montagsblatt« a »Morgen«. Jistě nemají ustláno na růžích a tak lidé, kteří chtěli vydávati »P. Z. am Montag« musili věděti, že i jejich pondělníku nebude ustláno na růžích. Byl to německý pondělník, ale jeho vydavatelem byl maďarský novinář Törney. Byl to německý pondělník, ale byl tisknut v české tiskárně »Tempo«, kde se tisknou listy p. Stříbrného. A jistě na tomto pondělníku měl zájem i p. Bacher, který nedávno se vrátil z Maďarska. — Najednou pondělník tento přestal vycházet a vypadalo to tak, jako by přestal vycházeti právě po otázce »Českého Slova«, které jaksi žádalo, aby tento nový německý pondělník řekl, proč vychází a co u nás chce. Jisto jest, že tento pondělník nebyl tu založen jen proto, aby se rozmnožil počet německých pražských pondělníků a aby v něm na př. p. Bill se ujímal těch, kteří byli vystěhováni z baráček u Ede- nu. Jistě to nebyly finanční nesnáze, pro které list ten zanikl, neboť jeho zakladatelé dobře musili věděti, že nový list nutno hezky finančně podepřítí. Také se uvádělo, že tento list měl svého financiera — jeho jméno zní německy a také hodně maďarsky — financiera kapitálově velmi silného. Finanční nesnáze tedy nebyly příčinou náhlého zániku tohoto listu, který zašel dříve, než mohl dobře říci, nebo aspoň mezi řádky naznačiti, proč byl založen. Což jest škoda!

V. G.

LITERATURA A UMĚNÍ

Edmond Konrád:

Maurois odpovídá.

»Můj poměr k anglické kultuře? To je krátká otázka, ale odpověď na ni byla trochu dlouhá, rozhodně delší, než vám takhle cestou na ulici mohu dát. Budu v Americe přednášet o francouzském románě. Vyplní mi to celý jeden univerzitní semestr. Dobrá čtvrtina těchto přednášek bude vyplněna vztahem francouzského románu — jenom románu — k anglické kultuře, jeho vlivem na ni, a jejím vlivem na něho. Je samozřejmo, ač se při tom vynasnažím o vědeckou věcnost, že výklad tohoto vztahu bude podmíněn a podbarven mým osobním poznáním, tedy subjektivní zkušeností, k níž jsem byl přiveden já.«

»A jak jste k ní byl přiveden? Anglie s Francií těsně sousedí. Nicméně, přes oblibu, jaké se u Angličanů těší weekend, strávený v Paříži, přes anglické nápisy v pařížských ulicích a přes válečné spojení není, myslím, speciální znalost Anglie a její kultury, aspoň v té míře, jak ji prozrazují vaše spisy, v soběstačné Francii příliš obvyklá. Domnívám se dokonce, bez nejmenšího umenšení vašich zásluh, a naopak pokládáje vám právě to za jednu z nich, že za velikost svého úspěchu vděčíte mimo jiné i okolnosti, že jste Francouzům Anglii takofka objevil.«

»Může být, máte při nejmenším pravdu v tom, že my Francouzi jsme přese vši svou zvědavost národ poměrně nevšímavý, a že nám anglická kultura, ačkoli na nás,

často bez našeho vědomí, stále účinkovala, nebyla známa tak důvěrně, jak by zasluhovala, a jak by se při našem blízkém sousedství dalo čekat. Ale nebyl jsem to já, kdo ji objevil, mám plno předchůdců.«

»Kultury musí být objevovány vždy znova. Pro přítomnost jste to, myslím, vy, kdo to ve Francii v případě anglickém obstaral. Není pochyby, že jste této chvíle jaksi francouzský specialista pro Anglii, aspoň valná část vašich spisů, Bramble, O'Grady, Shelley, Byron, Disraeli — jak jste přišel k tomuto speciálnímu zájmu?«

»Tedy, u Brambla a O'Gradyho to vyplývá samo sebou, že ano. Když přišla mobilisace, odejel jsem k pluku, tam mi povídají, ty s námi do pole nepůjdeš, tys určen k tlumočnicku k Angličanům, pojeděš ještě dnes do Havru a tam se budeš hlásit. Abych řekl pravdu, nebyl jsem tím nijak nadšen. Myslel jsem si, jít do pole s cizími, tady u pluku mám známé a přátele, vůbec, člověk je radši mezi svými, jde-li do takové smrtelné nejistoty, jako je válka. No, ale, rozkaz je rozkaz, tak jsem jel — a ztrávil jsem s nimi čtyři roky, musím říci, nehledě k válce, velmi krásně.«

»Ale když vás k nim posílali, tak už jste patrně byl úředně znám jako notorický znalec angličtiny a tudíž i Angličanů. Za tlumočnický se neustanovují lidé bez jisté kvalifikace. Odkud iste znal tak dobře Anglii? Studoval jste tam?«

»Jezdával jsem tam každé prázdniny. Ostatně nemyslete, že jsem vyučený filolog nebo literární historik. Studoval jsem filosofii a matematiku a byl jsem u otce v továrně, v textilce. Můj ideál byla by bývala profesura, rád bych byl přednášel filosofii, ten ideál se mi teď ostatně v Americe splní. Ale ovšem už tenkrát jsem psal, ač moje první knížka vyšla až roku osmnáctého. Na vojnu jsem šel rovnou z továrny.«

»Nuže, a ta anglická kultura?«

»Má tu vlastnost, že se s francouzskou v jistém ohledě plodně ruší a touto cestou se s ní doplňuje. Nemůžeme takhle v rychlosti probírat všechny stránky, obměny a úchylky toho vztahu. Ale v nejstručnější podstatě řečeno, francouzská kultura je kultura logických soustav, dokonalých logických forem, Francouz vytváří rozumové rozvrhy, udělá si první, druhou, třetí průmětnu, vícehledový aspekt věcí, světa, života, bytí; s tohoto stanoviska to vypadá takhle a takhle, z čehož tudíž následuje to a to a tak dále. S jiného stanoviska to bude vypadat zase onak, z čehož následuje zas ono a ono. Je to kultura řádu a vědomí.«

Nuže, anglická kultura do tohoto řádu, který zajisté má sklon k formalismu, přivádí zdravý nepořádek, což je velmi plodné. Uvede trochu zmatku do krystalisujících forem, ale rozproudí v nich štavu nelogičnosti. Do rozumového rozvrhu pustí mízy pudů, okamžitosti a nevy-počítatelná, které jej poruší, ale přiblíží jej z vysoké, poněkud vzduchoprázdné oblasti abstraktna zpět do konkrétní a husté atmosféry dýchající a dýchatelné lidskosti. Rozkládá smělý výboj tvořivé formalky a jeho objevy; součiny rozumu a vědomí zpět ve zlomky, v nichž nechybí irracionala »i«, koeficient všeho, co žije, ale dává jim při tom přímou životní nosnost nerozhodaného a netlačeného podvědomí. Francouzskou kulturu vědomí a vůle množí přímou podvědomí a jeho bezprostřednosti, do jasů francouzské myšlenky očkuje teplé plodné temno spontánní představy, do destilace vypreparovaných skutečností vnáší zpět přírodu. Neiprostší příklad: francouzská klasická tragedie, Corneille a Racine, za ka-

našim lamenšským však Marlowe a Shakespeare, dodejme, že o něco dříve. Myslím, že není zcela mylné, přičtu-li tomuto anglickému podvědomí účast na hluboce lidské syntéze, která se pak provaluje v komedii v Molièrově »Lakomci« a »Misanthropu«. A jsem v pokušení, přes to, že Londýn je největší město světa, shledávati v protikladu k vysoustruhované, jakoby městské kultuře francouzské pocívatí kulturu anglickou jako kulturu v podstatě venkovskou.«

»Ani Londýn zajisté nic nemění svou existencí na správnosti této diagnózy v zemi obrovských stromů, nekonečných trávníků, skvělého chovu koní, štvanic na lišky a sportu. Week-end, což je ne-li anglický, tedy aspoň anglosaský a prastarý vynález, není v podstatě nic jiného, než demokratická forma věčného anglického národního útěku do přírody a do podvědomí.«

»Zcela správně. Tím protikladem jsem ovšem naznačil jenom jednu z četných stránek tohoto poměru mezi anglickou a francouzskou kulturou. Moderní syntézou této stránky zmíněného poměru se mi zdá Marcel Proust. Hledati ztracený čas, to je francouzské svědomí, nalézati na jeho dně podvědomý svět, je anglické. Je francouzské, vylovit to čerpením a formálně vypracovat jako sbírku mořských živočichů. Je anglické, oddat se tomuto zaměstnání s důkladností, jež bezstarostně překračuje obvyklé slovesné rozměry jako širá povodeň. Neboť jeden z příznaků francouzské logiky je smysl pro míru. Jeden z příznaků anglické bezprostřednosti je smysl pro nezměrno.

Nuže, zajímavý je pohyb, v jakém obě kultury vzájemně na sebe působí. Jeho křivka téměř by se dala znázornit jako sinusoida.«

»Je vidět, že jste vyučený matematik.«

»Prosím, posuďte sám. Kdybychom vzájemně účinkování obou kultur pojali s hlediska aktivity a pasivity, nebo chcete-li, jako ofensivu a defensivu, dospějeme do jmu, že pohyb, v němž se nalézají, je pohyb střídavý. Jenou jde francouzský výkyv do Anglie, potom zas anglický do Francie. Už jsem se zmínil o Marlowu a Shakespeareovi, po nichž ve Francii přichází Molière (jakmile se vymanil z formalistních počátků své situační Comedie dell'arte, ostatně svoji francouzskou úměrnost vtiskl i svým shakespearovským typům).«

»A vtiskl jim i francouzskou kritičnost, kdežto Shakespeare ještě nerozumí, nýbrž s bezuzdnou rozkoší se pase na svých lidských typech, ať je to Shylock či Falstaff.«

»Voilà anglickou přírodnost. — Tak to je například jedna vlna. Ale v osmáctém století francouzští moralisté mocným vpádem, jako kdysi Vilém Dobyvatel, vyvolávají v Anglii nový duchový jazyk, viz Pope. Hned počátkem století devatenáctého vyvstává v Anglii Byron, otec romantismu, který je pak ve Francii hnutí tak bouřlivé.

Tímto způsobem by se dalo pokračovat takřka do nekonečna. Ale čím více budeme zdůrazňovat protiklady a rozdíly mezi oběma kulturami, čím hlouběji nahlédneme do plemenné, jazykové i sociologické jejich odlišnosti, čím jasněji si uvědomíme vyhraněnou svéráznost obou životních forem, anglické a francouzské, vůbec, tím určitěji nám zároveň vytane jejich kořenné společenství. Omývány tímž mořem, obě země mají též rozhled na nekonečný obzor západní oblohy, který spouštěl, byt každé jinak, jejich orientaci. A jejich dvě kultury, podrobněji zkoumány, jeví se jako rub a líc téhož peníze. Myslím, že

obě dohromady, tato pevninová a ona ostrovní, tato logičtější, ona pudovější, tato se smyslem soustavy a míry, ona se potřebou konkrétnosti a detailu, představují dvojí tvář jednotného západního života vůbec. Jsem dalek, myslit to politicky. Ale Rýn zdá se mi hlubší než La Manche. Ovšem, to je můj názor zcela subjektivní, jemuž by asi odporoval Romain Rolland, spíše dojem než názor, neboť mluvím německy jen velmi špatně, a necítím se kompetentní, souditi o kultuře německé, nikoli její vinou, ale svou. Fakt je, že přes to vše miluji německou hudbu, zvláště Wagnera, ostatně hudbu miluji vůbec, a mám-li říci pravdu, kde je konec konců kultura, hodná nenávisť, kde život nezajímavý, kde skutečný duch, o nějž by bylo možno nestát? Jsem sběratel kultur, ovšemže v daných mezích svých schopností a svého času ostávám diletantem. Lituji toho nejvíceji tam, kde teď jsem, v Praze zvláště a v zemích malých národů vůbec. Když jsem byl v Americe, která je nesmírně poutavá, cítil jsem přece všechny svízele velikosti, universalnosti a soběstačnosti. Přímo jsem zatoužil, poznat její rub, pestré malé národy naší staré Evropy.«

Jak zajímavý je člověk, jenž se tak umí zajímat! Škoda, že jsem naši rozmluvu nemohl stenografovat. Ale vynasnažím se podat ji tak přesně, jak jen dovedu.

Což jsem tímto učinil.

Josef Kodíček:

Generální linie.

Eisensteinova »Generální linie« jest čiré zcela dotvořené umělecké dílo, jehož moc daleko vyrůstá nad zvyklou filmovou oblast. Sama představa, že filmová censura, tento sbor osvětářského a úřednického sebezbožnění, tak často připomínající kyselou starou pannu, která vede filmové umění jako psa na provázku, toto dílo soudí a milostivě se zříká jízlivého práva, ponížit je jako kdysi »Křižník Potěmkin« — sama tato představa bolí... při díle této umělecké ryzosti.

»Generální linie« vytváří pouhými filmovými prostředky, to jest čistým obrazem v pohybu, bez divadla a bez literatury, bez dramatické zápletky a bez romanesknosti, bez erotiky a bez revoluční paniky, současnou báseň, která má něco homerského. Krátká počáteční tendence protináboženská ustupuje velmi brzy oslavě hospodářského pokroku. (Jistě, i toto dílo jest tendenční — tentokrát jest jeho tendencí oslava družstevní práce v duchu moderní strojové civilizace — avšak rozhodné jest, že tendence jest prováděna ryzyými a mocnými uměleckými prostředky. Dění života nabývá v díle symbolické velikosti. Jeho podstata má mohutnost živelných, plodivých sil. Svět jest o něco světlejší a mocnější po tomto výtvoře.

Lidskými hrdiny díla, snad cele hraného bez hereců, jsou chudá vůdkyně vesnického »kolchozu« Marfa a několik vesničanů. Vlastními hrdiny jsou však odstředivka na maslo, která naučí vesničany hospodařit, býk Fomka, který zplodí další kravky a býčky; traktor, který ušetří lidské energie k jiné práci. O symfonii práce tu jde.

»Generální linie« jest dobášená a domyšlena všemi rysy k dokonalosti, která připomíná výtečný stroj. Nad dokonalým strojem si člověk už ničeho nepřeje; má pocit, že dlouhý vývoj hledajících myšlenek jest jím ukončen a že nic už v této oblasti není nehotového.

Přítomnost

Takový pocit, ještě ale stupňovaný do velikosti, je při tomto díle. Jak básnická představa, tak fotografická technika, tak úplnost velkolepých prostředků, jež byly po ruce, takřka svítí přesností a čistotou. Dokonalá duševní hygiena tu vládne. Eisenstein jest dalek romantické přecitlivělosti. Všem dojatému pathosu. Uměle dramatickosti. Artistní symbolice. Symbolická moc díla roste jen z přesnosti, již zachycuje život. Zachycuje? Ne — m i k r o s k o p u j e jej z nejmenších podrobností. Avšak z nich rostou veliké sociální souvislosti.

Nad širou krajinou postupuje stín mraku. Lidé žijí jako před staletími. V děrách a chajdách leží zlomení a vyhladovělí mužici, po kterých lezou švábi. Není možnosti zorati pole. Mužici orají, zapřaženi jako dobytek. Poslední kravka Marfina hyne. Marně štve se procesí lidu do extase proseb, aby bůh osvěžil deštěm vyprahlou půdu. První družstevní agitátoři jsou odmítnuti. Jen Marfa pochopí smysl první odstředivky. Z výtěžku za máslo a mléko koupí obec býčka. Ten je starousedlíky otráven. Ale jsou tu už jeho potomci. Radostně závodí mužici o žních. Velká a krásná práce, ale myšlenka traktorů stala se snem. Traktor slíben, ale sovětská byrokracie není lepší carské. Teprve po Marfině ostrém zakročení je traktor skutečně poslán. Po krátkých potížích dokonce i jede. Hravě táhne desítky vozíků, nahraňuje koně. A tisíce traktorů letí z továren, proměňujíce širou zem v úrodnou půdu.

V tomto rámci, bez děje a zápletky, tak chudém a plakátovém, jest vytvořen mythos moderní civilizace. Tváře anonymních herců jsou typické jako postavy z bible. Jsou fotografovány ponejvíce po celém plátně, pleť, chrup, vlas, vous, pot jejich jsou tak jasny, že realita jejich roste nad samu sebe. Marfina kravka hyne a z jejích smrtných křečí stává se tragedie stvoření. Čím? Nu — dokonalostí fotografie a trpělivostí, již jest ze všech stran zachycována skutečnost. Mužici prosí za dešť, bijí se do prsou, vrhají se na vyprahlou zemi. A scéna mění se v nezapomenutelnou extasi šílené pověřivosti. Čím? Nařízením čočky aparátu a divokým tempem letících a skákajících obrazů. Býček Fomka roste z několikanedělního telátka před očima diváka v symbol plodivé země. Jak? Tím jak jest montován jeho nadskutečný zjev nad obzorem polí. Obilí se vlní před bouřkou. Jak utíkají mužici v dešti, jak se rozletují větrem mandele, to jest fotografické mistrovství vysokého řádu. Fomka má oplodnit kravku. A z aktu stává se svatba, kraví nevěsta ověnčena, dětské družky přicházejí blahopřát, kočička s pentlí je tu také a divoké zajiskření kol v očích býčích, zatím co kraví nevěsta chvěje se ve strachu očekávání, připomíná věčnou svatost generativní síly přírodní. Vzrůst blahobytu znázorněn živěním vepřů, jejich blaženou plavbou ve vodě, pařením ve strojích. Smetana přetéká a moře mléka tryská raketami. Marfa je zlomena vraždou býčka Fomky. Leží na zemi, avšak telátko, Fomkův syn, jí našlo. Blažený pohled Marfin mezi nohama býčkovýmá vyvolává představu věčné naděje. Čím? Jen myšlenkou, jak namířit čočku z nekonvenční polohy. »Máme ruce k práci« — praví dělník, a namíří je k aparátu, takže nabudou monumentálního zkreslení. Ironické postavy bohatého sedláka nebo líného úřednického příživníka pod sochou Leninovou jsou mistrovskými kusy fotografického zkreslení a tempa, použití ryzích kinematografických, nehereckých cest k charakteristice. Jak rostou továrny, města do pohádkové složi-

losti a moci, jak práce traktorů proměňuje se v hymnus práce!

Jest jisto, že základem mohutnosti tohoto díla jest jeho síla básnická, monumentální ráz vidění. Zde se dýše ve velkém rozpětí, v rytmu, jímž kdysi dýchaly Verhaerenovy a Whitmanovy básně. Nic tu není malebného, genrového, podružného; zde není problematiky a malých lidských starostí, protože všechno míří k celku, ke společnosti, k lidstvu a ku přírodě, k věčným silám této země. Nic neusiluje o »poesii« zdrobnělé lyriky, o dekorativnost, vše touží po podstatnosti, jasnosti a pravdě. Ne o mythos, nýbrž o skutečnost, která přesností objemů a tvarů jest mythem. Svět neustal býti jedinou básní.

A vidění básnické, racionální, průkazné a bez mythyky, užívá nejracionalnější cesty ke svému zpodobení: obrazu skutečna. Dokonale ovládaná čočka postačí na zachycení vši té velikosti. Ve chvíli, kdy film prožívá nejvážnější přelom ke zvuku, neodolatelný a definitivní, dovršuje tu snad Eisenstein nejdokonaleji dosažitelný vývoj obrazu ryze optického. Vládne čočkou s nevidanou dokonalostí. Není v celém filmu mnoho zvyklých postavení čočky. Předměty i bytosti jsou sledovány se všech stran, ze země, se stran, z výšky, ze vnitřa, v meziprostorách, v úhlopříčnicích, v mikroskopické podrobnosti i dalekohledné totalitě, v nevyčerpateľných obměnách a to v takové výtvarné dokonalosti, že sochař, malíř, inženýr jsou tu zastoupeni díly mistrovskými. O prostředcích rytmu, zbarvení, změkčením obrazů dalo by se dlouho vykládat a studovat.

Dramaticky nevyvrůstá sic »Generální linie« nad »Potěmkina«, trpíc jistou monotónností, nedostatkem ve stupňování a stavbě intenzit, ale technicky a básnicky jest dílem standardním. Nyní, kdy zvukový film znovu strhl vývoj jaksi k novým začátkům a teprve hledá prvými dětskými krůčky nové formové zákony, jest možno býti právem zvědavou, jaké dílo vytvoří Eisensteinův sloh v odvětví novém a teprve se rodícím. Bude-li to stejně ryzí dílo jako jeho dva filmy němé, dojde-me k uměleckým výsledkům dnes v úpadku, který na čas film prožívá, sotva tušeným.

ŽIVOT A INSTITUCE

Jaroslav Adlof:

Několik obrázků o slovanském zdraví.

Při veškeré své oblibě a úctě k číslům nemůžeme nadepsat tuto úvahu tak, jak bychom chtěli, titulem »několik čísel o slovanském zdraví« nebo nějak podobně. Bylo by to jistě vědecktější a asi vůbec správnější uvést čísla statistik a teprve podle těchto čísel konstruovat obraz, diagramy, křivky, ale jednak to vůbec nejde a i kdyby to šlo, nebyli bychom asi o mnoho blíže pravdě, měli bychom jen tu pravdu vyjádřenu v číslech.

Myslíme totiž, že konec konců nestačí nebo nelze měřit vždy zdraví národa na centimetry nebo vážit je na kila. Doba, kdy lidem imponovali jako symbol a vzor zdraví bohatýři, kteří dovedli házet nebo »pohrávat si palicí čtyřicetipudovou«, což jest asi tak našich šest set

Přítomnost

padesát ubohých kilogramů, jest už příliš dávno za námi, byla-li kdy vůbec. Kdybychom chtěli posuzovat zdraví moderních »bohatýrů«, neužili bychom asi vůbec už hrubé váhy, spíše bychom použili s odpuštěním — zkoušky krevní podle metody Bordet-Wassermannovy. Neboť doba je dnes taková a i bohatější jsou dnes tací...

Otázka, kterou bychom chtěli položit, je: opravňují nás naše zkušenosti z doby válečné a kusé naše vědomosti z doby poválečné abychom nejen věřili, ale byli i pevně přesvědčeni o tom, že my Slované jsme oproti rasám jiným, Anglosasům, Germánům, Románům a pod. rasou mladší, zdravější a tedy zkrátka »rasou budoucnosti«? Jsou Slované rasou a jádrem nade všechny ostatní zdravým a pevným, jak hlásali našim otcům staří slavjanofilové a jak dokonce věřili i někteří z našich nepřátel?

Nebylo by dobré, čekati až nás přesvědčí cizina o tom, jací jsme, nebylo by dobré čekati, až cizina nejen položí tyto otázky, ale hned bude odpovídat. Nemělo by smyslu čekati na statistiky, kterých se možná ani za deset let nedočkáme, neboť není řečeno, že každá vědecká statistika musí být cenná a pravdivá, proto vyhýbáme se dokonce úmyslně i statistikám dnes na př. z Ruska oficiálně podávaným, neboť jsme přesvědčeni o tom, že mnohé věci vypadají jinak i tehda, dívá-li se na ně Čechoslovák v Moskvě sedící a dívá-li se na ně Čechoslovák jen trochu dále na západ položený. Statistiky české samy o sobě nemají, pokud vůbec jsou, bez rovnocenných statistik polských, jihoslovanských, bulharských a ruských, pokud tyto — nejsou, valné ceny. I kdybychom chtěli, nemůžeme se tedy ani vlastně nad statistikami slovanskými v oboru zdraví zamyslet. Ostatně třeba doznat, že ani před válkou neuznávali jsme o slovanském zdraví a jeho budoucnosti podle přesných vědeckých statistik. Před válkou jsme to zdraví jaksi hmatali, bylo to něco na první pohled jistého, skoro nesporného, když přece jsme viděli o sokolských sletech, že my Slované jsme »větší« než na př. Francouzi nebo Italové. Jak malí byli ti naši konkurenti, gymnastové francouzští, ať už to bylo na zemi či ve veletočích na hrazdě! Byli jako pírkó, za to když naši, Čech nebo dokonce Rus mohutným kmihem nabral na veletoč, prohnula se žerd hrazdy div nepraskla!

Ano, na první pohled to věru vypadalo jako kypící zdraví a také jsme tím byli jak se patří nadšeni. I v odborných posudech (př. Památník sletový n. j.) najdeme po tomto názoru stopy. To prý »jen Rus« nebo »jen Slovan dovede«. Ještě dnes setkáme se mezi našimi lidmi s těmi, kteří říkají, že »až Rusové« nebo až »my Slované« se pustíme do závodů jako ti ostatní, Angličané, Američané nebo Finové, pak »svět bude náš«, protože prý máme k tomu dispoicce svým zdravím. Ale válka leckde opravila naše názory a tak opravila je i v této věci. Mohla nás sice poučiti již válka rusko-japonská, že velikost nemusí být vždy příznakem velikého zdraví, ale nepoučila nás. To hlavní poučení zůstalo vyhrazeno až válce světové, kdy mimo jiné podán byl na příklad překvapující poněkud důkaz o tom, že ten maličký lehký Francouz dokázal nejen tolik, ale více, než ten zdravý veliký slovanský Rus. Nejen snad v otázce duševních schopností, čistě fysicky vzato, nebylo viděti prázdného zvláštního slovanského zdraví ve světové válce, nebylo možno chlubit se, že »jak je patrnó, jsou Slované rasa nejmladší a tedy nejzdravější«. Ba dokonce ani v otázce pasivní zdatnosti a vy-

trvalosti nevyunikli Slované co rasový celek nijak nad rasy ostatní, neboť houževnatost srbského národa, která snesla »pochod hladu« Albanií a vydržela, nemůže být přičítána největším kmenům slovanským Rusům a Polákům, a konečně i jiné některé národy (Belgičané) leccos ve světové válce vydržely.

S hlásáním budoucnosti mělo by se vůbec postupovati velice opatrně ať už běží o jedince či o celé národy. Budoucnost má konečně každý a pochybujeme, že někdo měl budoucnost nejbudovnatější, buď si to nějaký Slovan či kdo jiný. Umírají ve světě i mladí a zdraví tvorové, zdraví a mládí samo o sobě nezaručuje žádnou zvláštní budoucnost ani jednotlivcům ani národům ani rasám.

Ale i kdyby to byla pravda, že k »budoucnosti« stačí mládí a zdraví, je třeba ptát se, kdo a jakým způsobem dokázal nebo dokazuje, že Slované jsou nějak obzvláště zdravá rasa. Položili-li bychom tuto otázku různým lidem, dostali bychom asi velmi různé odpovědi, mezi nimi některé nám naprosto nepříznivé. Je to zajímavé, že až dosud žádný Slovan se nad fakty nám nepříznivými mnoho nepozastavil, a přec na příklad fakta statistik amerických jsou pro Slované přímo vražedná. Američtí eugenikové totiž vůbec nejsou přesvědčeni, že Slované jsou rasa »kypící zdravím a silou a nadějností«. Ve statistikách amerických, uveřejněných při bojích proti evropské emigraci, paradují Slované mezi národy nejméně žádoucími a nejméně — zdravými. Věru těžko mluvit o nápadném zdraví národa ruského v Americe, když vám tam ukáží statistiku, podle níž ruští emigranti jsou na druhém místě mezi národnostmi, které plní americké — blázince; když vám ukáží statistiku, podle níž ruští emigranti jsou na druhém místě v statistice epilepsie, padoucnice, choroby Dostojevského; těžko operovat zdravím, když jiná přesná statistika praví, že v počtu slabomyšlných v Americe vede největší slovanský národ dokonce na prvním místě, ve statistice úhrnné zločinnosti na místě třetím a shrneme-li všechny nezdavé vlastnosti do celkové klasifikace, že zůstanou jen Irčané ještě horší! Zatím co u nás, mezi Slované, jsme si navzájem všichni velice až převelice zdraví, zatím Amerika podle svých docela objektivních a nestranných i předválečných statistik kladě největší a v našich očích nejzdravější, nejmladší národ ruský na druhé místo mezi národy zatíženými, nezdravými! Ať už by se snad dalo tu a tam něco vytknout té či oné americké statistice, nikdy toho nebude tolik, aby tyto předválečné americké statistiky pozbyly svých fakt. Snad by se někde něco snížilo, ale v celku nebude asi obraz mnoho změněn. Dobíhá-li někdo poslední nebo předposlední nebo třetí od zadu v závodě, kde běží padesát či sto lidí, není tu už mnoho rozdílu mezi nimi posledními.

V Americe dávali se odborníci v otázkách zdraví asi spíše na krev než na bohatýrské svaly, házející sem tam pudovými závažími. A proto Amerika se dnes brání na základě dobrozdání svých eugeniků emigraci nejnadanějšího plemene slovanského jak jen může. Neběží jim tak o hrubou tělesnou sílu, ale o zdravou krev! Přistěhovalecký zákon Johnsonův bere za základ svých počtů emigraci z r. 1890, povoluje v dnešní době jen určité procento, jehož výška se řídí právě tímto americkým odhadem zdraví toho onoho národa, a národy slovanské vesměs byly tímto zákonem odhadnuty velice nízko. Zatím co připouští nový emigrační zákon

letos (* 1925) do Ameriky na př. 77 tisíc Angličanů nebo 50 tisíc Němců, připouští jen 8900 Poláků na místě 50.000 z dob dřívějších, a to Poláci jsou na tom nějakou náhodou politickou či nepolitickou (Paderewski?) ze všech Slovanů nejlépe. Československu, díky kulturní i jiné zaostalosti Slovenska pod režimem maďarským povoleno místo 14.500 jen 1900 emigrantů, Rusku místo 24.000 jen 1800(!), Jugoslávčům místo 6400 jen 800. Z ostatních národů a ras jsou jen Italové odhadnuti podobně nízko, místo 42.000 jen 5900 emigrantů je dnes vítáno přívětivým kynutím novoyorské sochy Svobody, nemluvě o Balkánu, který vůbec je nevíтан celé Americe politicky i zdravotně.

Jak to je možno, že Slované jsou »zdraví« jen v očích střední Evropy a Východu a jak to je možné, že toto zdraví mizí směrem na západ tou měrou, že v Americe »nejzdravější a nejnadanější národ slovanský« plní blázince, vykazuje slabomyslné ve velikém počtu, je na druhém místě mezi nejhoršími? Je to pravda či není to pravda? Tato čísla amerických statistiků nelze odbývatí frázemi o tom, že »cizina ruskou duši nemůže pochopit«, nelze ani mluvití o zlobě nepřátel ani o útlisku ani o cizích ideích, které jsou »naočkovány« nějak uměle, neboť v Americe je stejná volnost a stejný útlisk pro všechny rasy a zdravý zdatný člověk ani v Americe není zavírán do blázince.

Otázka zdraví souvisí obyčejně současně i s otázkou čistoty jednotlivce. Aspoň půl zdraví je prostá čistota, praví přísloví. A toto heslo platí pro národ ještě více než pro jednotlivce, neboť je známo, že některým jednotlivcům může dokonce i špína jítí jak říkáme k duhu, ale není znám národ, jemuž by svědčila špína. Kraj, město nebo národ nesmí si dovolit špínu bez trestu na svém zdraví. To je skoro zákon, neboť špína v národě znamená epidemie, nákazy atd.

Otázka vodovodu, kanalisace, mýdla a alkoholu jsou vlastně hlavní měřítko zdraví té či oné země a jedno s druhým tvoří často nerozlučný řetěz. Ani elegance, krásné toalety a podobné věci nemění ničeho na věci.

Tak na příklad jistě nepodezřívá nikdo elegantního šviháka, který pije alkohol jen v nejvybranější formě absintu nebo šampaňského, z toho, že takovýto švihák brzo ráno jde každodenně pod studenou sprchu, ani bychom nevěřili příliš na velkou spotřebu těch nejlepších anglických mýdel v tomto případě, spíše tak ještě bychom věřili v užívání nejlepších francouzských voňavek nebo pudru.

Národ sestává z jednotlivců a podle toho jak se tito jednotlivci myjí nebo nemýjí lze mluvití o národě tak říkajíc mytém nebo doslovně špinavém, při čemž je možná kombinace: »národ mytý navoněný a nenavoněný« a zajímavější ještě kombinace: národ »špinavý, ale navoněný«. Voňavky bývají v každém případě nejraději francouzské.

Bylo by absurdní v otázce čistoty hledat učenými teoriemi »vliv země, podnebí, rovin nebo hor«, bylo by odvážné vymlouvat se na druhého imaginárního přítele nebo nepřítel, neboť nedovedeme si představití zlobu nepřítel tak velikou a tak důkladnou, že by se starala i o to, aby se národ nepřátelský nemyl. Bylo by odvážno tvrdit, že Holanďané jsou proto tak čistotný národ, že jsou u moře a u průplavů. Benátky jsou také u moře a také u průplavů a mají tam dokonce vodu teplejší a přes to neslynou Italové benátské žádnou holandskou čistotností.

Francouzská voňavka a anglické mýdlo jsou dvě rozdílné věci, které se leckdy přímo navzájem vylučují. K voňavce spíše se hodí pudr než mýdlo, to je běh přirozenosti lidské, a svědčí to jen o nepochopení zdravotnictví, že nezabývá se nikdy otázkou voňavek a pudru s této stránky čistě vědecky... V Americe mají své statistiky o nákladech na voňavky a pudry, ale zároveň mají také statistiky o mýdle, o bytech s koupelnami ani nemluvě, neboť koupelna je v Americe nezbytností už považíme-li ty miliony Fordky, v nichž se lidé zapráší tak, že nespokojí se pak jen prostým navoněním se do večerní společnosti bez vykoupání. Doba francouzského rokoka není v Americe sportovní vůbec myslitelná.

Snad zdá se někomu, že odbíhám od věci, ale mohu ujistit, že děje se to úmyslně. Nejsou-li čísla o slovanském zdraví, nutno aspoň naznačit, v jakém směru bychom čísel potřebovali, abychom mohli lépe rozumět některým skutečným obrázkům ze slovanského zdravotnictví. Jeden takový obrázek podává Dr. Kramář ve své knize »Ruská krize« (str. 552), asi ve třech řádcích: »Jakmile se jen poněkud upevnila vláda Denikinova, už přivezly zejména italské parníky spoustu nejruznějších zbytečností pro dámy, v oň a v k y, moderní látky, lakované botky atd. a cizí tito obchodníci dávali si za to platit šílené peníze...« Když na další stránce popisuje Dr. Kramář, že »nedovede říci, jak mu bylo«, když z Paříže, kde byly hostince zavírány o desáté hodině a všechn život byl vážný, octl se na Donu a viděl tancovačky do rána, pak vidíme, že otázka po voňavkách souvisí někdy přímo se zdravím národa. Vezměme si k tomu citát z Masarykových pamětí (»Světová revoluce« str. 23 a str. 54) a uvidíme, že ani nebudeme již po statistikách v číslech příliš toužit. Masaryk píše: »Vykládal jsem, že se ruské dynastie a třeba jen místo-držitelé bojím, že Rusové svou neznalostí poměrů a osob, svým absolutismem a svým rozmařilým životem naše rusofilství brzy pocuchají.« — (Svatkovskij) charakterisoval ruského velkoknížete na Pražském Hradě velmi případně (»šampaňské, francouzské maitressy« atd.). — Myslíme, že tyto věci mluví stejně názorně o zdraví slovanském jako leckterá čísla vědecké statistiky.

Byl jsem překvapen poněkud, když jsem shledal, že není to jen ve válce, že po ruské okupaci Lvova r. 1915 dostali jsme ke koupi poměrně dobrý až výtečný ruský čaj, dobré až výtečné ruské papirosy, ale nedostali jsme vůbec žádné lepší mýdlo ruské! Ani kousek dobrého toaletního mýdla, to co bylo, bylo špatné, někdy silně navoněné, ale jinak to byl brak. Pamatuji se, že vezl jsem jako pravý Slovan domů na dovolenou trochu čaje a papiros ruských, ale žádné ruské mýdlo. Snad to není jen náhoda, že obyčejné československo-neslovanské mýdlo Schichtovo, ono známé mýdlo »s jelenem«, bylo lepší kvality, než nejlepší mýdla ruská zůstavší ve lvovských krámech po okupaci r. 1915! Bylo možno chlubit se, — a také jsem se chlubil —, doma ruským čajem a ruskými papirosami, ale nebylo možno chlubit se ruským mýdlem.

Dnes ovšem je nám jasno, že rozvoj průmyslu mydlářského co do kvality i kvantity souvisí těsně s rozvojem vodovodů, koupelen, kanalisace. Země, kde desetitisícová městečka nemají ani vodovodů ani kanalisace, ani koupelen ba ani — záchodů, nemůže mítí zajiště žádnou továrnu na mýdla světové pověsti, jako

je na pr. anglická továrna »Sunlight Soap«. Miesto čísel podáme jen dva maličké obrázky, jak vypadá ta věc v praxi. Městečko či město Vladimir Volynskij má asi 10.000 obyvatel. Aby docíleny byly v rakousko-německé etapě aspoň ucházející zdravotní poměry, bylo dáno vojenským velitelstvím obyvatelstvu dříví na zřízení záchodů nebo latrin ve městě docela zadarmo. Výsledek této akce byl, že zvláštní vojenské patroly chodily městem ráno i večer a chytaly obyvatelstvo židovské i slovanské, které chodilo jen tak — okolo latrin.

Také když objevilo se někdy v časných hodinách ranních na ulicích města vojsko s bajonety a uzavřelo některou část města kordonem, nebyla to žádná zběsilá persequce politická. Obyčejně současně objevili se na scéně sanitáci, kteří vnikali směle a odvážně do domů a vyháněli udatně všechny lidi ven do ulic, směrem k odvívovací stanici. Neboť při »náramném zdraví národa« nejsou někdy myslitelné jiné metody, chceme-li omezit nebo zastavit epidemii tyfu skvrnitého...

Jiným obrázkem může nám býti městečko Berestečko nad Styrem, také prý asi deset tisíc obyvatel a krásný zámek podle francouzského slohu. Nebyli jsme v tom zámečku, ale jeden z mých nejlepších přátel mně ujišťoval, že i štáb, ubytovaný v tomto zámku, musil si dát zřídit v zámku to, čeho tam nebylo, — latrinu. Tak bylo na zámku, zatím co obyvatelstvo místní chodilo a chodí zajisté dodnes jako za doby praotců na stráň nad řekou Styrem. Je odtud prý krásně vidět na řeku a rostou tu na jaře — fialky...

Ale tohle snad prý jsou jen povrchní dojmy, ač na pr. už dosti dávno před válkou zmiňoval se o této stránce velice ostře místy ve svém cestopisu po Ruském východě Čechoameričan Jung. Snad je to jen zevní pohled, ale přiznáme, že nemyslíme, že by dnes bylo jinak i s pohledem na tu »zdravou krev«, dívali-li bychom se s hlediska zkoušky Bordet-Wassermannovy. V této otázce je vůbec téměř nemožno získat poctivé statistiky. Ani na západě není to možno, ve Francii prý lékař ani nemusí napsat diagnosu při úmrtí, a nejen ve Francii, ale po celém světě každý zatajuje nemoci jako syfilis, kapavka a pod. Lékařsky školený člověk však dovede si představit často jen podle stručné zprávy, jak vypadá asi skutečnost tohoto »zdraví krve«.

Vondráček ve své poctivé knížce o Rusi píše (z deníku 17. července 1917): »Již v prvních měsících mého pobytu na Rusi jsem potkával lidi s obličejí ohydně znetvořenými, bez zubů, bez nosu nebo s nosem vmáčkнутým do obličejí a jiné a jiné případy. To jsou známky nešťastných pohlavních nemocí; celé gubernie jsou zamořeny, nejvíce prý Saratovská a pak hlavní města. (Pozn.: Zajímavé je, že v této gubernii byl vydán a byl krátký čas v platnosti onen proslulý výnos o »socialisaci žen«!) Válkou se tyto neřesti ještě rozšířily a za revoluce ještě víc. Doktor, zaměstnaný v centrálním úřadě sanitním (1916—1917) píše, že za dva měsíce revoluce případy syfilisu dosahují počtu set tisíc... Vojáci pak přijdou domů... O kapavce se vůbec ani nemluví...«

Dovede si někdo představit, jaké následky má a musí mít »takováto revoluce« na krev národa?? A to když současně chybí lékaři a chybí léky a lid žije jako v městečku Vladimíru Volynském nebo Berestečku nad Styrem?

Nelze mluvit o slovanském zdraví bez zdraví národa ruského, a co máme pak říkat, když nevíme, jak je to

s tímto zdravím, je-li to ještě zdraví? Jaké může být zdraví slovanské, když daleko největší kmen slovanský, Slovanstvo ruské, prošlo, zdá se, nejen strašnou revolucí ducha, ale i strašnější možná revolucí krve? Jaké bude zdraví bez vodovodů, kanalisace, mýdla, čistoty, bez lékařů a bez léků?

Jsou choroby, které ovládne buržoasní zdravotní policie dobře vyzbrojená a organisovaná počínaje školeným svědomitým lékařem v nejzapadlejším kraji a konče laboratoří světové vědecké pověsti. Taková policie ovládne tyfus, neštovice, cholera, mor, omezí infekční choroby na minimum. Taková západní policie dovede ovládat mor, neštovice a jiné nemoci i na východě, jako na pr. Angličané v Indii musí činit, neboť zdá se, že východní filosofie ať už Tolstojova či Thákurova je vůbec jaksi vyšší než aby se starala příliš o věci těla. Ale ani ta bezvadná západní policie zdravotní nedovede docela ovládnout choroby, jako je tuberkulóza, a zejména pak syfilis a gonorea.

Kolik je tuberkulosních mezi jedním milionem šestistý tisíci sirotky na Rusi, kteréžto číslo asi před rokem uvedla vdova po Leninovi Krupskaja? Kolik je mezi nimi pohlavně nakažených? Kolik jich zraje pro blázinec a kolik pro vězení?? Co je pravdy na tom, že podle jednoho sovětského odhadu je na Rusi asi šest milionů osob nemocných malarií? Nepochybujeme ani dost málo o tom, že mnohé vesnice ruské jsou sesyfilisovány skrz naskrz, jak o tom pronikly citáty z kijevského sovětského deníku i do našeho tisku v dubnu 1925. Ale kam až?... Jak daleko do krve národa vnikl jed?

Jak mohla by ovládnout tyto věci teprve se tvořící sovětská zdravotní policie věru nevíme. Propagací, literaturou ba ani poučením sebe lepším nevyléčí se syfilitik, nevyléčí se ani lehčí choroby. Nestačí tu ani žádný doktorský diplom upečený americko-ruskou rychlostí. Nestačí propagace tam, kde je třeba lékařů a léků, nestačí hlásat čistotu tam, kde není vodovodů, kanalisace a mýdla. Je to zoufalý boj, který vede dnes zdravotní komisař v Rusku a nejzoufalejší při tom je, že je to boj za zdraví »nejzdravější, nejmladší a nejnadanější prý rasy — slovanské!

D O B A A L I D Ě

Franta Kocourek:

Do Cizinecké legie.

Cizinecká Legie patří mezi temata, o nichž se čas od času hovoří a píše, s pravidelností nějakého přírodního úkazu.

Začne to obyčejně tím, že některý časopis uveřejní dopis cizineckého legionáře, zoufalý a marný dopis člověka, který pozdě poznal, že se zaprodal čertu a ulevuje si aspoň sdělováním svých zkušeností. K tomu v dalším čísle přistupuje komentář redaktora nebo vzpomínka bývalého člena Cizinecké Legie, toho času na odpočinku eventuelně hlasy veřejnosti.

Způsobí-li se s tím v novinách více hluku, přijde dementí ze strany povolanych francouzských úřadů. V takovém dementí se praví buďto že je zpráva smyšlená nebo zkreslená nebo že je dílem agentů provokatérů, Francii nepřátelských. K tomu připojeno několik věcných

informací o Cizinecké Legii, její organizaci a povolání. Několik zcela nezávadných fakt.

Načež věc Cizinecké Legie rychle usne na nějakou dobu, aby po čase k sobě znovu upoutala zájem veřejnosti. A historie se opakuje.

Připomínky o Cizinecké Legii nemají Francouzi rádi v žádném případě. Armáda lidí sehnaných ze všech končin světa a zařazených za žold pod prapory koloniálních výbojů se málo hodí do arsenálu národní pýchy.

Hlavně Angličané, ale také Němci a neméně Američané píchají s oblibou do tohoto choulostivého místa Madame Republiky, ve formě novinářských článků, poučných i zábavných knih a v neposlední řadě také filmů obratně tendenčních.

Také odborná literatura o tom je značně rozsáhlá, především asi proto, že Cizinecká Legie tvoří zajímavý problém mezinárodního práva. Charles Poimirio ve své knize »La Légion étrangère et le Droit international« (Thomas, Nancy, 1913) uvádí 66 prací o tomto předmětu.

Nechci tímto článkem rozmnožit jejich řadu. Jde mi o pohled z naší strany, ze strany našich lidí, o několik obrázků, které jsem viděl a několik autentických dokumentů, které se mi podařilo nalézt za hranicemi.

*

Přišla paní s utrápenou tváří, slyšela prý, že jí mohu poradit.

Její syn, jediný její syn si udělal známost, proti které měla jako matka vážné námitky. Nedal si říci a udržoval poměr dál, až se mu láska provdala. Když došel konečně k poznání, že ho nemá ráda, upadl do zoufalství. Nejdřív utekl z domu, potom do ciziny. Za nějaký čas psal z Marseille. Tam udělal snad nejchytřejší krok svého života: dal se naverbovat do Cizinecké Legie.

K tomu je třeba jen podepsat blanket.

To, co následuje, není tak lehké: nastoupit, prodělat výcvik a dostat se do Alžíru, Maroka »nebo jiných kolonií«, kde Francouzi vedou nekonečnou válku s domorodým obyvatelstvem, jemuž se říká »vzbuřenci« nebo lupiči«, podle nálady, politického směru a situace.

Syn té paní je ve svazku Cizinecké Legie tři čtvrti roku a bombarduje ji prosebnými dopisy, z nichž poslední mi podává.

»Maminko, při všem, co je Ti svaté, zachraň mě z toho pekla tady, nesnesu to už dlouho. Jdi a pros každého, kdo má trochu vlivu, abych byl propuštěn. Sežeň peníze, kolik budou chtít, budu dřít od rána do noci, abych Ti to mohl desateronásobně splatit. Maminko, Ty jediná jsi má naděje...«

Místy je dopis rozmazán, patrně slzami, které teď znovu tekou z očí matky. Jsou slzy, které možno osušit nadějí. Tyto slzy nejsou z nich, netajím se tím. Četl jsem několik takových dopisů, některé byly zoufalejší, jiné jen ironické, komentovaly suše skutečnost, z níž se jako východisko nabízely útěk, silně problematický.

Zašel jsem na konsulát Francouzské Republiky v Praze, abych vyšetřil, dá-li se něco podniknout v záležitosti zbloudilého syna. Hned v čekárně mě uvítala vyhláška:

Cizinecká Legie

Najímání do služeb Cizinecké Legie provádí se pouze ve Francii a nikoliv v cizině. Z těchto důvodů francouzská vyslanectví a konsuláty vůbec neodpovídají na dotazy písemné ani osobní, týkající se této věci.

Francouzský konsul p. E. Joubert byl tak laskav a

přijal mě přes tuto výstrahu v řeči francouzské i české. Nelitoval času, aby mi upřímně vyložil všechny nepříjemnosti, které pražský konsulát má s Cizineckou Legií. Ujistil mě o nespravedlnosti určitých tendenčních výpadů proti francouzským zastupitelským úřadům ve věci Légion Etrangère, která je normální armádou, jako jiná, jenomže je v ní trochu přísnější kázeň, než na příklad v kontinentálním francouzském vojsku.

Pokud jde o záležitost mladého legionáře, který přišel pod africkým sluncem k názoru, že jeho spása je jedině mimo svazek této armády, on sám jako konsul nemůže dělat nic. Nestačí zdůrazňovat osobně a v tisku, že konsulát nemá s Cizineckou Legií naprosto nic společného. Zásadně odmítá informovat zájemce, nerekomandované dopisy se pálí jakmile přijdou, rekomandované se otvírají jen proto, aby některý odesílatel nebyl poškozen. Bývají přiloženy peníze, jež konsulát posílá nazpět.

Někdo myslí, že pomohou peníze. Bude sice jakýsi rozdíl mezi intervencí takové vdovy bez prostředků, která mne vyhledala a intervencí osoby bohaté a vlivné. Ale nevelký rozdíl. Bratr jistého diplomata na příklad také řešil filosofickou krizi vstupem do Cizinecké Legie. Za dva roky vystřízlivěl, ale přes všemožné intervence řízené na správné adresy se ven nedostal.

Cizinecká Legie je podnik s výjimečně solidními mřížemi a těžkým domácím řádem. Kdo do klece vlez, pět let nevyleze.

*

Řeknete: kdo podepisuje engagement Cizinecké Legie, musí vědět, k čemu se zavazuje a nemůže svalovat na nikoho větší vinu, než na sebe sama.

Jsou pravdy, které říkají málo a nikomu nepomohou.

Mezi cizineckými legionáři najdete sice dobrodruhy z povolání, t. j. lidi, kteří tam šli za uspokojením určitých ideálů a kterým nevadí, že je to všechno hodně na tvrdo. Ale většinou jsou to muži, kterým nezbyvalo nic jiného.

Poznal jsem nejednoho z těchto rekrutů, v Paříži, Marseille, v Alžíru, Aranu a Maroku.

Zkoušeli všelicos, aby se uchytili, hledali zaměstnání inseráty, vystáli dlouhé dny před všelijakými Bursami Práce, na nichž se obchoduje hlavně nezaměstnaností. Potom začne potloukání po ulicích a v přístavě, kde se ještě nejspíš trhne nějaký výdělek.

Když všechno zklame a kapsa je vytrvale prázdná, má člověk poměrně málo na vybranou. Strážníci a detektivové se začnou ohlížet, upozornění utahanými šaty, loudavým krokem a oním zvláštním pohledem, jaký mají lidé bez cíle.

Na konsulátech s vámi mnoho řeči nenadělají — a kam by také přišli, kdyby chtěli zaopatřit každého potřebného krajana? — a tak je připraven dosti dobře nástup na to, čemu se říká »šikmá plocha«. Na samém jejím prahu, ještě před tím, než se uštváný člověk rozhodne pro obor krádeží, podvodů atd., stojí muž s pronikavými očima a podává pomocnou ruku.

Ten muž má zkušenosti, ví kolik uhodilo a jde rovnou k cíli.

Hledáte práci? Nemáte peníze? Máte hlad? Mladý muži nezoufejte, je tu dobré zaměstnání, oblekou vás, dají peníze a nasytí....

Agent Cizinecké Legie mluví jak anděl spásy a na posílení svého evangelia vytahuje bankovky, modré padesátifranky a pestřejší stovky. Jenom podepsat blanket, milý pane, nic jiného není třeba.

Prítomnost

Dovedete-li vniknout do situace takových lidí, nebudete se divit, že jich hodně blanket podepíše. Tím spíše, že s perspektivou na peníze, na tolik peněz se málo uvažuje o tom, co přijde za podpisem. A když se uvažuje, bývá dokonale pozdě.

Metoda agentů Cizinecké Legie je vědecká a jednoduchá. Tím se vysvětluje její úspěch u mezinárodní klientely.

*

Agenti Cizinecké Legie.

O jejich činnosti úřady nerady slyší i když jde o půdu francouzské republiky a kolonií. Ne tak mluví-li se o agentech v cizích státech! To je nesmysl a nedoložená, tendenční báchorka. Není tomu dávno, co byla taková záležitost komentována, rozmazávána a vyvracena v českém tisku.

Bez ohledu na tuto oficiální literaturu agenti Cizinecké Legie skutečně v různých státech existují a pracují. Podíváme-li se na věc obchodními očima — a o obchod tady jde — budeme to považovat za přirozené. Nestačí čekat na klienta, musí se přece jít za ním. Tato funkce je odedávna svěřena agentům. Ve Francii mají k dispozici reklamní plakáty, letáky a částečně tisk, v zahraničí se musí omezit na osobní akci pokud možno diskretního rázu.

Je tomu pět let, co jsem přišel do styku s prvním.

Bylo to v Hamburku, jednoho rána v přístavě, na shromaždišti komunistického průvodu, organisovaném proti Ludendorfovi, který měl toho dne proslovit v Hamburku volební řeč.

Hlad jsem neměl, ani nezaměstnaností jsem netrpěl, jako mnoho dělníků okolo mne, ale vyjednávání jsem zahájil. Nabízel mi padesát marek jako zálohu a království nebeské. Byl jsem spokojen a zdálo se, že se dovíím víc. Ale když jsem chtěl vidět blanket, pojal důvodné podezření a zmizel.

Druhý byl daleko opatrnější. Poznali jsme se na nádraží v Neapoli. Tenkrát, zásluhou nepřesnosti jisté pražské banky jsem hlad skutečně měl a následkem toho také málo chuti k práci reportéřské. Nejdříve zjistil, že nejsem ani Francouz, ani Ital. Moje pravá národnost se mu silně zamlouvala a potom jednoho dne kdesi pod Vesuvem, který mě tenkrát vůbec nebavil, se mně zeptal, nezajímala-li by mě Cizinecká Legie. Zajímal jsem se o prémii nováčků, něco přes 400 lir, ale zcela nezávisle na nějakém podepsání blanketu. Tím naše známost skončila. Druhého dne odjel agent lodí do Marseille a signore Mussolini v čele fašistické armády obsadil Neapol, aby odtud zahájil historické tažení na Řím.

O agentech na půdě francouzské je zbytečno mluvit. Jsou obvyklým zjevem, nad nímž se nikdo nepozastává. Konají ostatně vlasteneckou práci, verbují cizince, aby prolévali pod francouzskými prapory za francouzské zájmy místo vlastních synů národa.

Za zmínku snad stojí ještě spolupráce policie s agenty Cizinecké Legie. Nevím, praktikuje-li se to jinde, ale v Marseille ano: lidem sebráním pro potulku, zebrotu, rvačku a podobné delikty se dává radikální doporučení vstupu do Cizinecké Legie ve formě alternativy s vězením.

*

Zastupitelské úřady francouzské odmítají, jak už uvedeno, jakékoliv informace o Cizinecké Legii. Ve výjimečných případech je však poskytují.

Tak — čirou náhodou — jsem letos v cizině měl příle-

žitost vidět listinu, kterou se prostřednictvím jistého francouzského úředníka podává »notice relative aux conditions à remplir pour servir dans le Légion Etrangère«. pro jistého říšského Němce, jehož jméno ovšem nevedu.

Obsah informace sám o sobě není zvláštní a budu ho citovat jen proto, aby čtenář autenticky poznal podmínky vstupu do Cizinecké Legie. Zajímavý je fakt, že tato informace byla skutečně podána. Vydalo ji Gouv. Militaire de Paris, Bureau Central de Recrutement de la Seine.

»Engagement do Cizinecké Legie francouzské armády.

Angažmá do Cizinecké Legie je přístupno všem mužům, kteří splní tyto podmínky, ať je jakákoliv jejich národnost udaná při jejich přihlášení:

1. Dokončených 18 let a méně než 40 let věku. (Ti, kteří nemají ještě 20 let, musí předložit svolení rodičů.)
2. Být silný a dobře rostlý — schopný prodělávat kampaň v Alžíru a v jiných koloniích.
3. Mít — pokud možno — osobní dokumenty.

Smouva platí pro dobu pěti let. Premie 500 franků je přiznána každému angažovanému. Polovina vyplatí se při nastoupení k tělesu, polovina 4 měsíce potom.

Smouva může být uzavřena ve všech odvodních kancelářích Francie. Útraty přemístění si však musí každý kandidát platit sám, v žádném případě nemá nárok na úhradu.

Dostavit se do odvodní kanceláře (»bureau de recrutement Français«) nejbližší pobytu kandidáta, tam budou podány všechny ostatní potřebné údaje.

Tak vypadají podmínky. Znamenají především to, že do Cizinecké Legie může vstoupit opravdu každý, bez ohledu na národnost a na minulost. Osobní průkazy »pokud možno«, tato třetí podmínka je silným magnetem. Je tolik lidí, kteří mají důvod mlčet o své minulosti a přilijou vděčně nabídku instituce, která si na zachovalost nepotrpí! Svolení rodičů pro mladší dvacetileté je formalita, která se nebere na váhu, jinak by nemohli být v Cizinecké Legii devatenáctiletí, jejichž rodiče jsou zoufalí nad činem synů. Pokud jde o premii: její první polovina, splatná při nastoupení, 250 franků, to je hlavní vnadidlo pro nováčky.

Pět let života za dvě stě padesát franků!

Zdá se nemožné, že by někdo byl tak šilenný, aby uzavřel takový obchod. A přece je jich tolik!

*

Dvě stě padesát franků se utratí bez velkého rozvažování. A těch druhých dvě stě padesát, tvořících druhou polovinu premie, dostane voják až za čtyři měsíce. Jsou to snad nejlépe zasloužené peníze na světě. Protože čtyři první měsíce výcviku, aklimatisace v horkém pásmu a bojových premiér, ty jsou perné.

Žádná vojna pod sluncem není slast, aspoň ne pro obyčejné mužstvo. Ke všem přirozeným a normálním nedostatkům života vojenského přistupují v Cizinecké Legii těžkosti abnormálního rázu. Žije se, válčí a umírá za nehoršičích podmínek, v cizích službách, za naprosto cizí zájmy.

Národnostní a sociální motivace řemesla válečného může být do jisté míry omluvou, útěchou, eventuálně gloriolou. Této výhody jsou příslušníci Cizinecké Legie dokonale zbaveni. Jejich postavení a povolání se dá srovnat nejlépe s povoláním vrahů z profese a — z bídy nebo zatížených.

Komu z těchto legionářů, sehnaných ze všech koutů světa, je něco do záležitostí domorodců v Alžíru a Maroku? Komu z nich může ležet na srdci zájem Francie.

kteřá pod prapory populárních frází bere půdu, majetek a práva vlastním synům a držitelům země? Kdo z nich může s přesvědčením postupovat proti domorodcům, jejichž jediným zločinem je, že se brání surovosti a nadvládě bílých, že proti ní organisují národní odboj?

Tváří v tvář skutečnosti padají mnohé z těch ušlechtilých pravd, jimiž operuje expansivní koloniální politika velmocí, ať jde o Francii v Maroku, nebo o Anglii v Indii. Jinak vypadají tyto pravdy v novinách, knihách a přednáškách, oficiósů, jinak v tisku radikální oposice a obyčejně zase jinak ve skutečnosti, když se na ně člověk dívá s obou stran.

Ne, v Cizinecké Legii, pokud jsem ji viděl při práci, není možno mluvit o nadšených projevech loyality, jež se nám někdy předvádí ve filmu nebo v literatuře, ani o revolučním vršení mezi mužstvem.

Je tam lhostejnost, únava, tupost, jako při každé nesmyslné robotě bez osvěžení a konce. Železná kázeň, již nelze v takovém podniku vytýkat, je doplňována surovostí poddůstojníků, proti níž je marno protestovat: Cizinecká Legie pracuje za takových okolností a v takovém závětrí, že se na kritiku nepotřebuje ohlížet.

Surovosti, které vojáci svým šaržím nemohou splatit (příklady uvedli bývalí legionáři, svědci a reportéři přesvědčivou řadu), aplikují vojáci na domorodcích. To je přirozené ovoce žoldnéřské výchovy. V městečku Udždě, na rozhraní Alžíru a Maroka, jsem viděl v jedné krčmě, jak cizinecký legionář zřackoval, zbil, do hlavy a přirození zkopal domorodce jen proto, že mu včas neuhnul u nálevního pultu. Nikdo z kamarádů Marokánců — a bylo jich tam hodně — se neodvážil nejmenšího slovíčka nebo pohybu. Někteří se dokonce smáli. Hostinský mi řekl s mávnutím ruky: »Ah, na to jsme zvyklí.«

Vidím je, chlápce a muže z Cizinecké Legie, apaticky sedí na otevřených vagoncích úzkokolejných dráh, jsem mezi transportem, který jede hájit frontu u Tazy, v srpnu 1923. Jedí své konzervy, jejichž krabice vroubí společně s kostrami mezků, velbloudů a psů po obou stranách trať marockým bledem.

V malé stanici potkáváme velký transport raněných cizineckých legionářů. Leží v dobytých vagoncích, ovázaní, mlčeliví, nehybní, nebo se převalují, sténajíce. Je poledne, žhavý vzduch se dere i do vzácného stínu. Bílá poušť se chvěje, ve vagoncích je k zalknutí. U jediné studny je nával, teprve později se dostane na raněné. Jsou mezi nimi Němci, Češi, Poláci, Rusové, je tu Angličan i Švéd. Déle než dvě hodiny stojíme v té výhni a bude trvat nejméně 36 hodin, než se bojovníkům dostane ošetření a než je dají do stínu na řádná lůžka.

V Taze, kterou Francouzi, donuceni náporom Riffanů, evakuují narychlo přímo před našima očima, poznávám legionáře, který mnoho prodělal, ale na něhož už mnoho nečeká. Dvakrát desertoval a teď mu bylo ještě ke všemu dokázáno vyzvědačství. Eskorta tří mužů ho hlídá ve vagoně. Důkladný řetěz poutá jeho ruce. Stojím u okna s otázkou v očích.

»Haben sie Zigarette?« ptá se.

Odpovídám mu a podávám cigarety. Vysunuje z okna ruku, pokud mu řetěz dovoluje a bere je s úsměvem. Také je šfásten, že mluvím německy. Půl roku byl zavřen na pevnosti a neslyšel slůvko mateřštiny. Teď jede do Casablancy, tam ho postaví ke zdi. Cigarety jsou výborné, už dlouho nekouřil. Milost? Na to válečné soudy v Maroku nejsou zařízeny. A potom: je dvojnásobný desertér a dvojnásobný vyzvědač. Odváděj mne

od okna a vyslychají s podezřením, že jsem také takový ptáček.

Ještě jednou jsem ho viděl z motorové dreziny na cestě k Fezu. Jenom momentka, jak drezina předjíždí jejich vlak ve stanici: zajatec sedí mezi třemi strážci a dychtivě kouří.

Jindy: zatáhli ve výběžcích Atlasu širokou síť a pochytali pěknou řádku desertérů. Ženou je jako smečku psů k vlaku. Roztrhaní, zaprášení, s americkými širáky vraženými do tváře, pobízení bičky, kopanci a bajonety, nastupují do vlaku v Rabatu. Také je vezou do Casablancy před soud.

Pro některé z nich je tato jízda začátkem epilogu. Pro jiné jen začátkem druhého nebo třetího jednání.

Patří totiž k metodologii vedení Cizinecké Legie, že v době, kdy se blíží vypršení pětileté smlouvy, utáhnou šarže šroub disciplíny ještě pevněji, než kdy před tím. Výsledky se projevují hlavně sběhnutím.

Není nejtěžší takový útěk z garnisony.

Daleko nesnadnější je útěk z válečného území. Cesty desertérů nevedou do afrického vnitrozemí, ale k severnímu a severozápadnímu pobřeží, východiskům Evropy. Celé pobřeží, zvláště ovšem přístavy, jsou podrobeny silné kontrole všech interesovaných úřadů. Jenom málokdo se může chlubit, že proklouzl.

Ti ostatní jsou schytáni poměrně snadno, protože skrývat se v pustém, jako dlaň otevřeném marockém bledu, je podnik beznadějný.

Když jsou desertéři postaveni před válečný soud, dá se jim na vybranou: nejtěžší tresty, dlouholeté žalářování nebo — dalších pět let služby v Cizinecké Legii.

Deserce je tu v častých případech uměle a obratně vyvolaným zjevem, na němž instituce vydělává: když nic jiného, ušetří se práce agenta a 500franková prémie určená novým adeptům.

*

Na konec několik dopisů, které jsem za posledního pobytu v cizině mezi krajany i doma shromáždil. Jsou několikanásobným dokumentem o lidech, kteří je píší. To, co jsem napsal dosud, svědčí proti vstupu do Cizinecké Legie. Dopisy, které tu uveřejňuji, jsou svědectvím z opačného tábora. Z tábora lidí, jimž se Cizinecká Legie zdá nezbytným zlem, nutností, pomocí, záchranou, spásou, ideálem.

Jména ani datum nebo bližší místní určení neuveřejňuji z pochopitelných důvodů. Jejich originály byly dávno pohřbeny v koších a kamnech úřadů, jimž byly adresovány. Aby nevznikly zbytečné komplikace — neboť Cizinecká Legie to je »chose difficile et délicate« — neuvádím ani jména těchto úřadů. Jde o obsah a ten je doslovně reprodukován.

Až ty dopisy budete číst, nezapomeňte, že je psali lidé žijící vedle vás, snad váš souseď, který houževnatě skrývá svou bídu, krajan, kterému se přese všechnu námahu nepodařilo uchytit se za hranicemi, kamarád, který sní o exotické kariéře, člověk, s nímž se denně setkáváte na ulici a který ztratil všechno.

1.

»Nížepsaný L. V., státní lesní v. v., úplně nemajetný, nar. r. 1893 v Č. . . , okr. H. . . v Čechách, rozvedený, zdravý a zachovalý, dovoluje si požádati o laskavé udělení informací stran přijímání dobrovolců do Francouzské cizinecké legie. Jmenovaný má úmysl vstoupiti do

Prítomnosť

této jako dobrovolce a sľubuje čestně a poctivě sloužiti.
Doufaje v brzke a příznivé vyřízení, znamená se
s veškerou úctou oddaný

V. L., Župa ..., Podkarpatská Rus.«

2.

»Prosím o laskavé sdělení, jakým způsobem bych se mohl hlásiti o přijetí do »Francouzské Cizinecké Legie« v Maroku. Znáám všechny obtíže mého kroku a činím tak po zralém uvážení. Víím, že Francie potřebuje vojáků a proto doufám, že mně bude sděleno, kde se mám o vstup do legií ucházeti. Jsem českoslov. důstojníkem v záloze u pěchoty a do legie chci vstoupiti jako prostý voják. Prosím o brzke vyřízení mé prosby.

Znamenám se v plné úctě

J. H., učitel měšťanské školy, ... Morava.«

3.

»Prosíme o laskavé přijetí do Cizineckých legií a obracíme se přímo na Vás o vyrozumění vaše známy. Jsme oba čl. leg. rotmistři záložní a jevíme velký zájem o Cizineckých legiích do nich bychom rádi vstoupili máme velký zájem o dnešní situaci v Maroku přijímáme vaše podmínky, mislíme že naše hrdinství uplatníme též ve vašich službách.

Mislíme že nás brzy vyzvete a vyřídíte naše záležitosti.

Pro česko sl. samostatnost jsme vykonali velké služby a též bychom rádi vykonali něco vel. pro Francouzskou republiku.

Mislíme že vás bude zajímat naše hrdinství a naše obětavost a v brzy vyhovíte našemu přání.

Uvádím moje jméno a moje bydliště, též jméno mého přítele, svob. A. O. nar. 1897 v B... Morava.

Jeli za potřeby dokumentů zdělte nám,

V dokonalé úctě

A. O.«

4.

»Z omrzlosti života a touhou po dobrodružstvích chci se státi členem »Cizinecké Legie« a v každém směru být poslušen jejich rozkazů. Z různých posudků nevím zhola nic o Cizinecké legii a pro žádám Vás o laskavé sdělení, jak se státi jejím členem. Chtěl bych odejeti ihned. Zaměstnáním jsem typograf a 21 let stár.

S úctou

O. V., Ch... Čechy.«

5.

»Nížepsaný M. J. prosí o laskavé sdělení ohledně vstupu do fr. ciz. legií a svoji prosbu odůvodňuje následovně:

Jsem 20 roků stár a již delší čas zajímám se o život vojenský, odříkání nečiní nikterak život ten vábíví, přece rád bych sloužil pod prapory jejími a byl bych hrdý, že sloužím národu nám čechoslovákům nejbližšímu.

Doufám, že moje žádost-prosba bude vyslyšena a znamenám se v dokonalé úctě

M. J., praktikant, B... Morava.«

6.

»Bitte bekantgeben mit den zuschtendige Behörde, das wir für französische Fremden Legion 50—60 Per-

sonen zusammen haben, wir will Kämpfen für die kulturelle Französische Staat.

Die selben sind von Rusinsko und Slovensko ungarische gegen umgehen. Sie sind ohne Arbeit, und nicht alter wie von 18—28 Jahre. Wir sind vier gewesene officiere in Weltkrieg gedinet bei den österreichische und ungarische arme. Wir aspirieren auf diesen Rang auch in Légion —

Wan unserem Empfehlungen angenommen wird, bitte sofortige Antwort, das wir die verhandlung anfangen kan.

Bleiben wir hochachtungsvoll,

B. B., B... Slovensko.«

7.

»Jelikož není mně nyní možno osobně se dostaviti, žádám tímto písemně o laskavé inf. stran vstupu do armády cizineckých legií. Jsem úplně samostatný, po dobrém uvážení víím, co činím a proč. Jsem 30ti letý vysloužilý voják bývalé Rakouské armády a legionář zahraničního vojska ČSR v Itálii.

Hlásím se dobrovolně jako sta jiných, a vlivem nynějších poměrů jest mi lhostejno vše. Nejednám snad z touhy po dobrodružství, jsem klidný a víím, co mě čeká, jsem připraven na vše.

Žádám proto o lask. inf. a doufám, že mé žádosti bude dle možností co nejdříve laskavě vyhověno.

S veškerou úctou

O. B., L..., Čechy.«

8.

»Již dlouho jsem se zabýval úmyslem v stoupení do cizineckého pluku Francouzského. Teď po úmrtí mé matky, kterou jsem podporoval, mě již nic nezdržuje. Jsem 24 roky stár, prodělal jsem jakožto dobrovolník Maďarský vpád na Slovensko, slouže činně v zákopech 6 (přepsáno z 5) měsíců. Roku 1923 jsem byl odveden, a sloužil jsem aktivně 2 roky u 10. polního pěšího pluku v Brně. Jsem úplně zachovalý. Ale jelikož mi prostředky na cestu scházejí a pokyny čeho je mi třeba abych byl přijat nemohl jsem nic dělat...

L. S., P... Čechy.«

9.

»V týchto dňoch som sa vrátil zo Švýcarska a tu som sa dozvedel, že vláda republiky francuzskej organizuje cudzinecké legie a to aj v našom štáte proti revolucionárom v Maroku. Jako som počul tuto zprávu, po nie dlhom rozmyšľaníu som sa rozhodnul, že by som vstúpil rád do té legie, ktorú organizuje velmoc francuzská v našej republike. V tomu mám následujúce dovody:

Som 19 ročný mladý muž tak telesne ako aj duševne celkom zdravý, mám dokončených V. tried reálného gymnasia a výborne som absolvoval hospodársku školu. Teraz bol som 3 mesiace vo Švýcarsku, kde ako zemeľský praktikant som si osvojil dokonalé vedenie všetkých praktických prác... Prosím kde sa mám hlásiť a kedy je mi možno nastúpiť, lebo podotýkam, že som ihneď hotový nastúpiť do legie. Celkom vážne som sa rozhodnul na tú vec a chcem verne slúžiť a bojovať za práva a moc republiky francuzskej. Podotýkam, že som už ako 11 ročný chcel študovať vojenskú školu, kde bývalá vláda rakousko-uhorská prijímala už mladíkov od

10 rokov do tej školy. Táto škola mala názov (K. u. k. militár unterreal schule) iste ste ráčili o nej počuť.

Čekám Váš rýchly odpoveď a zostávam s úplnou úctou vždy vám oddaný

A. H., T..., Slovensko.«

10.

»Buďte Tak laskavy a prijmite mne do cizinecké legie k autokolonii nebo k čemu by mne mohlo ministerstvo vojenství potrebovat.

Totíž jsem narozen 28 prosince 1905 a jsem vyučen řemeslu mechanickému a pracoval jsem v auto opravách totiž račte brát trochu zřetel na to a dyby jste mne nemohly přijat k antokolóně tak bych Vás snažně prosil k nějakému pluku.

Velevázení Buďte tak laskavy a račte co nejdříve mi odespat jsem v úctě Vám oddany

L. N. mechanik P... Morava.«

PSYCHOLOGIE

Prof. dr. F. Šeracký:

Jasnovidectví před soudem.

(K novému přelíčení s E. Hanussenem v Litoměřicích.)

Čas od času jsou rozčeřeny vlny života naší nejširší veřejnosti, když se objeví nějaký zázračný hadač, divotvorce neb jasnovidec. Bývá i v tisku o tom mnoho diskusí: Jedni staví se vášnivě na stranu takového divotvorce, druzí nemohou nic uznat, co odporuje přírodním zákonům a nedá se vysvětlit vědeckou psychologií. Takový rozruch vyvolalo zvláště v německé oblasti naší vlasti vystoupení Hermana Steinschneidera uměleckým jménem E. J. Hanussena, který svého času produkoval se i v Praze. Tento pán, jinak dobrý herec i znatel lidí, narozený ve Vídni a příslušný do ČSR — již za války pro pobavení vojáků prováděl různé varietní kousky, po válce prý cestoval po Orientě, vystupoval se svým uměním v různých varietních podnikcích — médium jím hypnotisované napodobovalo prý známého siláka Breitbarta v jeho výkonech — ale byl také pro své počínání vypovězen z Rakouska a Ameriky. Ještě nejlépe mu kvetla pšenice v Německu a pak zvláště u našich Němců, kterým ostatně uměl dobře polichotit — náš německý kmen představuje prý vrchol němectví vůbec.

Hanussen prohlašuje o sobě, že je jasnovidec, že z několika dat dovede uhadnout minulé i budoucí osudy lidí. Stačí napsati na list papíru místo (kde se nějaká významná událost stala), datum, ev. hodinu, zalepiti vše do obálky a H. dá si zavázati oči, uvede se do zvláštního stavu a před zraky mnoha diváků na podiu, když mu byla sekretářem sdělena data, obsažená v obálce, poví, co se tam a tam v určitou dobu přihodilo. Jiní dají si od H. hádat z ruky neb z charakteru písma určovat svoje vlastnosti, někteří spokojí se zvláštním růžencem »gomboloy«, který jim doporučuje H. k provádění autosugesce. Lidé jsou ohromeni výpovědmi »jasnovidece«, chodí za ním do jeho soukromé »ordinace« a platí mu za jeho výkony honoráře, které často jdou do tisíců.

Ale jsou zde i takoví, kteří celým počínáním H. cítí se poškozeni, hlásí věc soudu a soud je postaven před

těžký problém, zda jasnovidectví existuje čili nic, zda celé počínání jasnovidce má považovat za podvodné, zvláště když tento žádá za své výkony horentní sumy a svými výpovědmi může poškodit interesenty, když radí jim k akcím, které se jim pak nezdaří neb když zneklidňuje je poplašnými zprávami o útocích na ně chystaných. A tak celá věc točí se nejprve kol problému čistě vědeckého, kde slovo má především psychologie a státní nadvládní, když dojde k žalobě, může se opřít hlavně o posudky odborných znalců z psychologie.

Tak stalo se i v Hanussenově případě, kde na základě sebraného materiálu konáno bylo již prvé přelíčení před krajským soudem v Litoměřicích v prosinci minulého roku. Tam byla předvolána velká řada těch, kteří přišli nějak v kontakt s H., ať již asistovali jeho produkcím při »vědeckých« přednáškách neb chodili k němu do soukromí o radu. I výpovědi těchto svědků byly dvojho druhu: Jedni prohlašovali, že jim H. pověděl pravdu, druzí žádali zpět peníze, které H-ovi za jeho nehodnotné výkony dali.

Psychologický odborník jako soudní znalec postaven byl před nesnadný úkol hodnotiti správně výpovědi různých osob různé inteligence, různých schopností před soudem. Mnohem cennější jest zajisté výpověď hodnověrného svědka, který má dobrou vůli i paměť než snad tucty výpovědi lidí, kteří snadno podléhají sugesci a nerozlišují dobře skutečnost od fantasmie. Není řídkým zjevem, že dva lidé, i třeba manželé, kteří společně zažili určitou událost, vypovídají zcela odlišně, ale i výpovědi téhož svědka při předběžném výslechu a při hlavním přelíčení velmi často se rozcházejí. Celou věc, stěžuje ještě, když lidé přicházejí před soud s určitým přesvědčením neb predsudky, jak se stalo právě při litoměřickém procesu: ti, kteří jsou přesvědčeni o možnosti jasnovidectví, budou se jistě snažit vypovídat pro obžalovaného příznivěji než ti, kteří jasnovidectví neuznávají a tak úloha soudního znalce, když v znaleckém posudku má shrnout všechny svědecké výpovědi a oddělit jádro od slupky, není nijak snadná.

Je to jistě kuriosita v našem soudním životě, když jak tvrdí zastánci okultismu, je obžalováno jasnovidectví. Obžalovaný je přesvědčen, že dar jasnovidce má a že za tento si může dát platit — jiné stanovisko zaujímá ovšem eksaktní věda psychologická. Naše psychologie neuznává žádných nadpřirozených schopností jasnovidce; jsou zde sice určité úkazy, které snad ještě dnešními prostředky vědeckými nejsou plně vysvětleny a které se přiházejí zvláště u ženských osob senzitivních, jež fungují jako média při určitých produkcích, ale takové přicházení do »transu« nedá se tak snadno na rozkaz provést a vícekrát opakovati, pokusy i se zavčičenými osobami zde mnohokrát selhaly a i u proslavených medií i u pí. Piperové byly často zjištěny bezpečně podvody.

Hanussena samého staví do zvláštního světla, když svědeckými výpovědmi je zjištěno, že při svých produkcích užívá triviálních triků, když pokus se mu nezdaří — že je o poschodí výše neb níže či o 5 let zpět a podobně, čím neliší se nijak od ostatních řemeslných hadačů a vykladačů. Svědkové často vypovídají, že H. jim nesdělil nic, co by jim bylo dříve neznámo neb o čem H. by se nemohl předem jednoduše informovat a dokonce se stalo, že H. při produkci opakoval falešnou zprávu úmyslně jeho sekretářii předem sdělenou.

Prvé přelíčení nevedlo k žádnému výsledku; jak státním návladním tak obhájcem bylo proto navrženo vyslechnouti celou řadu nových svědků, hlavně z Německa. Soud akceptoval tyto návrhy a tak k novému přelíčení dojde 22. května. Celá naše veřejnost i zahraničí čeká s napjetím rozsudek.

Ať výrok soudu dopadne jakkoli, jisto jest, že nemůže vědecká psychologie nic změnit na svém dnešním stanovisku k jasnovidecství. Ostatně autor článku sám měl příležitost v Praze vyzkoušet »jasnovidecké« schopnosti Hanussenovy. Výsledek této zkoušky je úplně negativní a stejně dopadly i fakirské schopnosti Hanussenovy. Protokoly o všech těchto zkouškách budou svého času uveřejněny v odborném časopise.

POVOLÁNÍ A ZÁLIBY

Dr. Ferd. Herčík:

Trochu skepse o sportu.

Redakce uveřejňuje tento článek hlavně jako podnět k diskusi.

Člověk, který neprovádí sport, je dnes na indexu. Lpí na něm příhana dekadentství a je podezírán z jakéhosi nečistého a nepřirozeného způsobu života. Bohužel neprávem. Nikdo neměl zajisté nic proti sportu, dokud byl prezentován jako soukromá zábava lidí majících hojně volného času. Dnes však, když se určité sporty stávají národními institucemi, nebude nevhod, jestliže se na věc podíváme s jiného hlediska než odkud bývá pravidelně viděna.

Sport je v podstatě tělesnou prací, jež jsouc prováděna zábavným a příjemným způsobem má přinést mimo tělesného též duševní osvěžení. Díváme-li se na sport z tohoto zorného úhlu, zařadíme sem též tělocvik a jemu příbuzné formy tělesných cvičení, prostných a rytmických, pokud slouží shora uvedeným účelům a nesledují cíle umělecké. Obsah slova »sport« je dnes nesporně bohatší nežli dříve, kdy se jím prostě rozuměla libůstka, která měla stejný význam a účel jako tisíce jiných libůstek, jimiž si lidé zpestřovali a dodnes zpestřují život. Dnešní doba však ověsila tento prostý obsah četnými mnohomluvnými a všestrannými významy. Sport nejen že ztužuje svaly, ale i zoceluje mysl, cvičí duchapřítomnost, připravuje pro životní boje a nesnáze a hlavně zvedá zdravotní úroveň jednotlivcovu. Tělesná výchova stala se jakousi modlou, před níž klaní se všichni národové v hluboké víře v její mnohoslibné působení. Tělesná výchova má být dnes prostředkem, který zachrání lidstvo před hrozící zkázou z přejemnělosti a prostopášnictví.

Nelze schvalovati ani negovati tělesná cvičení, pokud jsou prováděna pod heslem zábavy a libůstky, jako nelze disputovati o užitečnosti hry v šachy, sbírání starozitností nebo pěstování kaktusů. To je všechno věci individuální záliby. Je mnoho lidí, kteří mají určitou přemíru fyzické energie, již se snaží sportem vybiti. U jiných je to opět vnitřní potřeba hry a tělesného zápolení. Konečně v největším počtu případů je to věcný stádní pud nápodobovací, který nutí určitý druh lidí dělati to,

co je právě en vogue. Jemu děkuje za své rozšíření lyžařství a tennis. Nesmíme též zapomenouti, že sportovní hřiště se stalo tímto způsobem určitou společenskou základnou, kde se jako všude uplatňují složky značně nesportovní.

Málokdo se Vám však upřímně přizná, že lyžuje proto, poněvadž hledá bohatou nevěstu nebo že hraje tennis z toho důvodu, aby uplatnil svá fyzická aktiva. Každý ukazuje farizejsky na standartu, která je dnes vyvěšena nad vším sportovním podnikáním: Zdraví. Pod tímto heslem pášou se dnes největší přečiny právě proti němu. Lyžař se fluče od brzkého rána v hustě obsazeném zvláštním vlaku, kde vzduch je k neprostupnosti prosycen výparů z libovonných mazání, aby po několika-hodiném lyžování někde před boudou nastoupil zpáteční cestu v atmosféře bohatší o páry z vlhkých šatů. Každý, kdo takovým nedělním lyžařským vlakem jednou jel, dá mi za pravdu. Facit takové neděle je: 10 hodin ve vlaku, 3 hodiny na sněhu a ostatek někde na chatě v prostředí hygienicky naprosto nevyhovujícím. Ptám se, zda-li tohle slouží ku zdraví a osvěžení. Takových případů se dá uvést z ostatních druhů sportu na tucty. Efektivním sportem je dnes takový, po němž je člověk udřený a unavený. Taková »zdravá únava« neznačí ovšem nic jiného než zaplavení těla škodlivými látkami, vzniklými při namáhavé svalové práci. Je nutno vážně pochybovati, zda tato únava posiluje nějak zdravotní stav jedince, nebo zvyšuje-li dokonce jeho duševní potence.

Tělesné cvičení značí teoreticky výcvik lidského těla ve všech jeho součástech. Fakticky ovšem cvičí dnešní soustavy jen mizivou menšinu lidských orgánů a omezují se hlavně na uměle zvýšenou funkci pohybového aparátu. Zdraví a jeho subjektivní pocit je sice velmi odlišný a variabilní a ani objektivně nelze jej dostatečně definovati, ale dá mi jistě každý za pravdu, že zdraví nespočívá jen ve fyzické mohutnosti svalstva, ale též ve správné funkci ostatních orgánů. Sportovci se sice domnívají, že cvičením svalstva dostávají se i ostatní orgány do jakéhosi funkčně pružnějšího stadia. Je zde ovšem na snadě námitka, že lidské tělo není jenom mechanickou, ale též chemickou soustavou a právě tato poslední je v dnešní moderní humorální fyziologii opět a opět zdůrazňována. Nezdá se mi dosti pravděpodobným, že by při svalové práci, která spotřebuje množství chemicky vázané energie tělesné, byly vytvářeny látky, jež by chemismus jednotlivých orgánů jakýmkoliv způsobem posilovaly. Kdyby měla býti myšlenka tělesných cvičení přivedena ad absurdum, měly by se cvičiti střeva ve své správné funkci po jídání »sportovních« pokrmů nebo ledviny popíjením velkých kvant vody. Cvičení ostatních orgánů by bylo ještě podivnější. Dnešní racionální unavování těla různými cviky, při nichž se uvádí do pohybů svaly, jež moderní člověk vůbec nepotřebuje nebo aspoň ne v té funkční formě, v jaké se cvičení provádí, celá tato přepratá tělesná kultura mi připomíná majitele motocyklu, který místo aby nechal stroj přes noc v klidu v garáži, pouští jej na stojánku na prázdno, aby se stroj nacvičil na chod, který normálně nevykonává.

Člověk je velmi složitý mechanismus, regulovaný do nejmenších podrobností. Každá sebemenší porucha v jeho pravidelném chodu vyžaduje množství protireakcí, které se snaží poruchu odstraniti. Umělé zasahování do

této regulácie, pokiaľ není lekárskeým zákrokom, znamená nedúveru k telu a je neprirozené. Je veľkou otázkou, zdali dnešná telesná kultúra není více dekadentným príznakom, nežli toľik prezíraný — nesportovní sice, ale hygienicky správne vedený spôsob života.

Zdraví človeka více závisí od toho, má-li v poriadku obranné látky v krvi a funguje-li správne a pravidelne jeho srdce, žaludek a játra, než dovede-li vykonať svaly obratne určitý telesný cvik. Obranné látky tvoří podklad, s ktorým se člověk rodí, správnou funkciou orgánů lze udržeti v dobrém stavu dbaním nejjednodušších pravidel hygieny. Domnívám se, že se stále ještě více holduje sportu, než vědecky podložené hygieně. Združňuji ještě jednou, že nelze ničeho namítati proti sportu jako neškodné zábavě, dokud není předkládán jako jediný bezpečný prostředek, kterým lze lidský organismus udržeti ve zdraví a dobré kondici. Je nutno, aby sport a věci jemu podobné byly už jednou tohoto honosného atributu zbaveny.

Sport u mladých lidí v té míře, v jaké se dnes pěstuje, je organizovanou ztrátou času. Je ochrannou zdí, za níž zahálí duševní lenoši. Všude je dnes potřeba mladých, schopných a vzdělaných lidí a všude je jich nedostatek. Najdete je na hřišti, kde tráví drahocenné vteřiny svého mládí cvičením věcí, jichž nebudou nikdy potřebovat a které jim zdraví ani nepřinesou ani je neseší. Pro věci duchovní kultury nemají ani zájmu ani pochopení. Sport měl přinést harmonii těla a ducha a zklamal v tomto směru úplně. Nechce se mi dnes ani věřit, že byly doby, kdy mladí lidé četli a milovali básničky.

D O P I S Y

Mladá generace na Slovensku.

Vážený Pane Redaktor!

Vašu »Prítomnosť« s radosťou vždy chytáme do rúk, lebo je skutočne dobrý prostriedkom nadobudnúť všestrannú vzdelanosť a informovanosť, akej v škole nedostaneme. O tomto sme boli presvedčení, keď sme čítali články, písané peknou češtinou. Dúfali sme, že vo Vašom časopise najde miesto i dobrý slovenský článok, ale nečakali sme nikdy, že uverejníte takú prázdnu a povrchnú písачku ako je »Križa mladej generácie na Slovensku« v 16. čísle od pána R. M. Čudujeme sa Vám, že môžete popri peknou a správnu češtinou písaných článkoch popriať miesta i takému úbohému a nedostatočnému článku, ako spomenutý. Sami nevieme, čo si pri tom máme myslieť, ale — takovýmto spôsobom — musíme pripustiť, že ani Vy nemáte pochopu o správnej slovenčine, keď niečo takého necháte prejsť cez svoje ruky pod tlač. A či Ste to náročky dali, aby Ste tým dokázali, čo je u nás za bieda, že sa ani písať správne nevie? Nech je akokoľvek, ale iste si tcho povšimli mnohí Vaši ct. čitatelia — a čo si pomyslia potom tí? O nás stále ešte kolujú povesti o veľmi pochybnej kul-

túre, nízkej úrovni, atď. a tento článok má byť dokumentom, že ani reči svojej neovládame?

Či článok pána R. M. obsahoval aspoň niečo hodnotného o tom sa šíriť tu nejdeme, len to Vám chceme povedať, že spomínaný článok svedčí o pisateľovej neznalosti slovenského jazyka a slovenských pomerov. Také slohové a pravopisné chyby nenachádzame v úlohe kvartána a nie, aby sme ich videli v tlačí! Nechceme sa o tomto šíriť, ale poznamenáme, že v tomto článku ani nie na celé tri stránky časopisu je len 90 (slovom: deväťdesiat) chýb, nepričítajúc k tomu syntax viet nesrozumiteľných v duchu slovenčiny.

Týmto sme presvedčení, že autor článku nie je Slováč, že článok »Križa mladej generácie na Slovensku« nepochodí od Slováka. Pán R. M. je neznalý slovenských pomerov, nepozná vnútorný život a potreby slovenského študenta. Pán pisateľ sa týka súčasných kultúrnych pomerov na Slovensku — zabúda však sa pritom prezreť i na pomery hospodárske. Výška vzdelanosti, kultúra, vzdelanie jednotlivcov a celého národa závisí na hospodárskych, životných, chlebových otázkach. Keď sa zaoberáme problémom mladej generácie, všimajme si, za akých podmienok životných i kultúrnych vyrástla, bola vychovaná, študujeme vlivy okolností i prostredia — a potom môžeme hovoriť o nedostatkoch, chybách vo veľkom. Sú naše kultúrne pomery bolestné — to i my vieme. Netreba sa však dívať na ne v tom najhroznejšom svetle a chcieť tým vyvolávať nevôľu, rozruch a nesúhlas! Iste dobre myslí pán R. M. keď chce, aby tie pomery boli pozdvižené. U nás boli ťažké časy pre kultúrny rozvoj pred vojnou, za vojny i po prevrate — útlak, nepriaznivé pomery pre rozvoj, chaos povojnový. Tých prvých desať rokov — to bolo sbiehanie sa na nohy, ustáľovanie sa, balancovanie; ako v nich hľadať viac hodnotného? A z toho všetkého malo sa hneď skočiť do pokojného, rovnomerného vývoja, do kultúrneho závođenja? Na to nepomyslel pán R. M., zabudol na to, že za 10 rokov dobehnúť a potom sa vyrovnáť na svetové nivoau je nemožnosť za takých podmienok hospodárskych, za takej nepriaznivej minulosti a neustálenej prítomnosti. V jednom ho však uisťujeme: dokiaľ žijeme, vždy jest nádej do krajšej budúcnosti, veď sme nie prázdne trupy!

Netreba hľadať teda tak pessimisticky na kultúrny život na Slovensku a najmä netreba generalizovať!

Uznáme: pán R. M. má dobrú snahu pomery zlepšiť. Ťažko to pôjde, keď budú len plány a slová. Mnoho u nás sa už začalo — a ztroskotalo. Prečo, v tom by sa muselo hlbšie vniknúť do nášho osobitného, špeciálne slovenského života — a muselo by sa vedieť aspoň to, že nás nemučil útlak 300ročný, ale tisíc ročný!

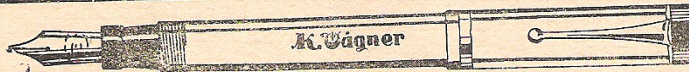
Dúfame, že na slová pána R. M. bude ešte viac povedaní — inde. Prosíme Vás, aby Ste nám tieto riadky bez zmeny ráčili uverejniť v »Prítomnosti«.

V dokonalej úcte oddaný ostávame

K. R. a A. B., študenti.

V Turčianskom Sv. Martine dňa 6. mája 1930.

**Velký
výběr**

plnicích per
(Parker, Wagner, Waterman, Astoria, Mont)

Blanc atd.), crayonů, zápisníků, soenecken a pod, psacích souprav a podložek, aktovek a jiných nepostradatelných pomůcek kanc. i technických má na skladě:

K. Vagner, Brno-Česka 16.